

אור החיים

על דרך אומנם ז"ל (ויק"ר כ"א) אם עשית תפילות לו וגו' כמו שפירשנו במקומה כי לזה לו להיות וכו' עשה כנגדו תפילות של מלות, כי לירך האדם הוא גזבר לבדו, וישרים דרכי ה' ותיקום ילכו גם לחקן הכתוב בדיוגמה, וכמו ישראל חטאו ואמרו אף על פי שפושעים יבטלו גם, עוד ילכה על זה (לעיל ל"ב ד') אלה אלהיך לזה בזה אלה זאת הדרך אלה פקודי המשכן ומו ילדיך שכן הוא ולא צדמית הוצות לפרט עון זה, ותמלא כי אמרו יומר, לזה אמר משכן העדות פירוש המשכן הוא (דב"ה) העדות שעות הוא להם שנתקבר עון העגל, ועוד על דבר על דרך אומנם ז"ל (שמו"ר כ"ב) ושעמדוק תמלא כי כל פרטיו עון העגל כל כנגדם צפסוקו ויקם משה את המשכן שלא היה אדם צמטק, הם החלוו חלוו (ל"ב ח') אלהים אשר מישראל יכול להטמיו, וזה לשונם כמה חמנים היו ילכו לפניהם כינה הם כינו מקום ל' אלהים שם ולא היו יכולים להקים את המשכן וכו' ולא היו אמת להיות לפניהם, הם בני מוצח ובענו עולות יודעים לישב אוחו כל אחד נעל מלכחו והלך אלא (שם ו') כינה הם כינו מצח לעולות עולות משה וכו' ושרתה רוח הקודש על משה והקים את ושלמים לה', הם נחמו זכנס כינה נחמו זכנס המשכן ע"כ, זה הוא עדותו ריחו נקו כפים שאין וכפסם וכל כלי חמדתם לה', הם פקדו חמיהם חמם צכפיו שאין הקב"ה עושה גם לעושי עול כינה הם כינוו האשמים על הגשום לא מס לבד וצפרת צמקום עלמו שנעשה צו העול ח"ו, ואם אלא כל עדים עליהם וכל כלי חמדה, וכמו שפירשנו חאמר ומה עדות הוא זו ית לחותו כי לזה כי משה צפרת ויקבל (ל"ב כ"ב) הם עשו חמונים עליו היה גבור חיל גבורתו עמדה לו שבעמיו מה שלא לעשותו כינה הם פקדו צללל לעשות וכו', אמרו אלה אלהיך כינה אלה פקודי לפרט, עוד ילכה על זה הדרך להיות שמש עשכ המספר לישראל כליום שכוה ציד איתמר וגו', פירוש כלל תמלא שעבודת המוצח צית כ', לזה בזה כחורכו ולחיקתו ואמרה ועמדיו וחלוו וכן המורידים אוחו צכסם אלה פקודי וגו', פירוש על דרך אומנם (ויקרא כ"ג) ומקימין אוחו צמנום דכחצ צפרת צמדבר (כ"ב) אלה הם מועדיו, ומה הוא המספר ש' מלדיק אשר פוקד על פי משה דקדק למר על פי שכליום היו מפרקין ומקימין אוחו אם כן לא משה ולא אמר אשר פקד משה, כעטם כי לא היה מיעטת ככה הוא הסכבה, ופי זה כרתמו מונת כוולת עמו להצטרק אלא מפיו אמר חיון שכן כתוב אומרו עבודת כליום וגו' ציד איתמר שאין ידוע מה (ל"ב ג') ויקחו מלפני משה שכוה לצדו לקח הכל, צל ללמד ומה שייכות לחומר זה כלא ולמה לא וטעמו של משה שכוה עלמו לידו חשד, אולי שלא ענה דעתו ממו כי אך יחשדו על נטון, ועדיין ית לחותו לזכרמה כי משה חכם אוחו וכו' מדבר עמו בכל עת עם ח"ו ימלא צו עול וקריף היה ידע להקימו (ולעולם לא נעשו מעשה ימלאמו אלוה הודע נסחרתו), ואין לרין לומר נסים, לזה אמר וצללל כן אורי וגו' עשה את כל שלא ידבר אחר עוד אלהים, או דקדק תמאר ה' אשר לזה ה' ואמרו ז"ל (ברכות כ"ה) שאפילו שאמר לו (ריש פ' תרומה) דבר אל בני ישראל ויקחו דברים שלא אמר לו משה הכימה דעתו, ואחו

אור בדור

שאלו כן שאר מספר המנין שמשית גברתה. (ד' שמאלת שאמר מינה הם, הוא תמאר בני עממי, ואינו הקדמה למה שאמרו, כמו כן כלא, כליו אמר אלה הם פקודי, כלומר, אלה השפיעות המובאים לאלו הם פקודי המשכן האמתיים. ה' פירוש אפילו קודם הגישה אם הוא חס ותלום כי הני שמשד לגנוב וכל שכן אמר עגוב. ו) פירוש ל' למטה, כי הוא יודך מומחה. ז) ולמה אם כן פסעם ראשונה לא היו יכולים, אלא דרמי שנעשה גם היה שלא יכלו כדי שיצא משה וימתינו, ויהיה לו נעדות לאמנמו. ח) ואמר יך נלמד כליום האין להקימו.

אשר פקד עלי פיי משה עבדת הלזים
 אלה פקודי המשכן משכן העדת
 אוןקלוס

רש"י

שם פ' מינה פקודי לשון מספר ומנין, ושיך על מה שמה (ט) הכתוב להלן כמה שקלים התנדט מכל מין ועל אלו כלים האזכר, לזה אמר אלה בלא וא"ו שאין זה נוסף על ענין ללעיל והוא ענין אחר (מ"ל), ואמר רש"י לשמעתיך שהם שהפסקו הכתוב בענינים אחרים, אל תאמר שפי' פקודי מעיו ושייך על עבודת הלזים, לא כן הוא, כי מעיו עבודת הלזים אין כלל מקומו אלא בפ' שאר, וכאן אמרו ברמי ע"כ העמיד (סד"ז): (י' מדמתי המשכן בה"ט הידועה רמו למשכן הידועה השגב והעלה שהוא בית המקדש (אלא צמטק לא שלטה בו ד', ומתקראו משכן דרשין משכן ב' פעמים (מהר"ד"), ועוד שמינה משכן הראשון ג"כ נימן (ב"ב): (יא) פי' נמשך נעד מונס ועונס כמו משכן, דמתיב (לכ"ה ד' י"א) שכן מרון אפוי ויתא אש גליון (סד"ז), ורמו הכתוב דוקא בלא שפי' האיני והתמסר שלטה בזה עין הרע ודין גרמא בעיה"ר (ג"א), או למשך משום שכל די משך ורשון העט ה' משה נטון משעון דרואוס צמדד, רמו הכתוב שפי' שאלה מסם ולשון הרע מדצו ב' מקדשות (מ"ל): (יב) אמר לשון יומר שפירושו ימר להם מללכותם, אלא פלימה ותמילה גמורה לא הייתה כמו שאלמר (ל"ב ל"ג) וציוס פקדי וכו' (מ"ל), ונפסי' צמר נשדה כחמו אופכא, שוימר כחמו וציוס פקדי וגו', זה דוקא אם ימורו לטעמו: (יג) הגם שלמות נקראו ג"כ לטות העדות, אלא דייק שם רש"י (כ"ה ע"ה) המורה שהוא לעדות, גיני וצניעס" שפירסי' אמתס מלות הכמויות בה, הרי ב' דצניס, מדא שאינס עדות על השאלמו עמנו ועל האהבה גמורה (ר"א ס), והשנימ רק בני וצניעס אבל לא לאחרים, ועדות גמורה נקרא רק אם נמדד לנין כל (ד"ד), וכן הוא בשמות דנה ובתנחומה ח"ל עדות לכל בני עולם וכו' אמר משה מי מודיע לאומות א"ל ועשו לי מקדש כיון שראו אומיה"ע היות של קטורת מתמר ועולה מן המשכן ידעו שמתלה להם הקב"ה עכ"ל, וכן גר מערבי הייתה עדות אוחו ממדי ששעיניה שורה צמוכס ולא נסמלקה (נד"ז): (יד) אין לעונו למשך לשון הכתוב שאמר פקודי המשכן למר שעבודת הלזים הוא פקודי המשכן, שאין פקודי זה לשון מעיו אלא לשון מספר ומנין כנ"ל, אלא אדרבה לעונו למר שעבודת הלזים מקודש למינה משכן לא למינה פקודי, כלומר תמאר שהזכיר הכתוב את המשכן אמר שמשכן זה פקודיו ועבודתו היה על ידי הלזים

אור החיים

לזו) **כא. אלה פקודי וגו'.** אומרו אלה לפסול אומנם ז"ל (ב"מ מ"ב) אין צרכה שורכ לא דבר כל מנינים שבעולם) כי כל הכסור ולא דבר המנוי, וכאן אמר אלה פקודי מה שימנה אדם מקיינים המדומים אין מנינו מנין פירוש לאלה יש מנין ואין הקפדה כי מנין זה ושמו מורכ עליו מה אלה מונכ', אבל מנין זה אדרבה מנינו תציא בברכה כי כל פרט שירכב עומד לעולם, וכעטס לכוין מנין המשכן המופלא צמספר תגדיל הוצות ותסובצ בברכה למרצה"ל, אשר שכן שם אלהי עולם כ'. עוד ילכה על דרך והעטס להיוחו של המשכן, עוד ירמוו צאמרו אלה

אור בדור

זה מלטה, כי פירוש דברי רשב"י ז"ל שאמרו אלה פסול את הראשונות, הוא מלשון ופסול שני לוחות, כלומר הוא דבר עמי עמנו ואינו מומבר עם מה שלמעלה, מה שאין כן הא"ו ואלה, וכאן לרבינו פירוש מלשון כשר ופסול, כלומר, דוקא מנין זה כשר ותשוב ולא מנין וזלמו, והעיקר נא למדן למה לכל הקדמה הוחת, היה לו להמיל מלפסול כל הוצב וגו'. (ב) זה מדמתי המנינו ז"ל צמדבר דנה כ"כ, וטעמיקו של ממון, מה אזה מונה, כלומר, ללעס הוא חשוי. (ג) ואם כן אדרבה ירדך ית למנות, כדי לרדנות צברתה, מה

אלה פקודי המשכן. גברת הוסיכון הכנה לבטוחו כחג"צ

7 ויקחו אליך. אבל אני איני צריך לאורה? (מנחות פו:).
 כותיף. רמז ת"י שנים היה נוהג להלקח המורה.¹²
 להעלות. חסר וי"ו, לומר שווי"ן נותן מכבדן אותם אבל נר מערבי דולק לעולם (ממז' ג').
 למאור להעלות. בגימטריא חצי לוג שמו' לנר (מנחות פמ:).
 נר תמיד. בגימטריא כשבת (מו"כ כד.).

א וְאָתָּה הַקָּרָב אֲלִיךָ אֵת אֶבְרָן אַחֶיךָ וְאֵת פְּנֵי אֶתוֹ מִחוּף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לִכְתָּבוֹ לִי אֶבְרָן נָדָב וְאֶבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאַיְתָמֶר בְּנֵי אֶבְרָן:
 הקרב. ד' במסורה. הקרב אליך. וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן (ויקרא ו ו').
 את אחיך מטה לוי וגוי הקרב (נמנ"ג ט. ה). הקרב את מטה לוי (טס ג.). הקרב אליך
 ואחיך המנחה, שאינו ראוי לכהונה עד שיתחנך בבגדים (וממס טו:).¹³ ורמז לו שיקרב
 אליך בני לוי דכותב (נמנ"ג ט. טו). נהונים נהונים המה לי.
 ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך. ג' פעמים אהרן כפסוק. רמז לשלשה כהנים
 שישארו, והם אהרן אלעזר ואיתמר (עי' זמניס פב:).¹⁴
 וג' פעמים לכהנו לי כפרשה כנגד בית ראשון וכות בני לעתיד (פמי טעמקן טו. פ).¹⁵

ג וְאָתָּה תִּדְבַר אֵל כָּל חֻכְמֵי לֵב אֲשֶׁר מְלֹאתוֹ רוּחַ חֻכְמָה וְעֵשׂוֹ אֵת
 בְּגָדֵי אֶבְרָן לִקְרָשׁוֹ לִכְתָּבוֹ לִי:
 חכמי לב אשר. בגימטריא יראת. מי שמלא יראת השם הדיינו שנאמר (מלכים ק"א ט)
 ראשית חכמה יראת ה' (עי'נ' כמכוס טו:).¹⁶

1. מהובחה וכו' עיי'ש. והנה נקטו ג"כ "אנשים" לא נדמו מ' שנה שהיה דולק במשכן. והיינו
 אבל ברא"ש שם ט"י ח' יונהגות הנשים. ולפי טעמא דהמשכן לא היה בבחינת "כחות" משא"כ
 רמז רבנו יש ליהוסי כי המשך הפסוק "בני מקרב ראשון ושני שהיה"ם לוחכים ולחזהו.
 ישאל ויקחו אליך" היינו רמ"ם התיקון עליהם. 8. כמון שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם וכו'.
 רמא.
 5. "ישאל ויקחו אליך" בגימטריא "אבל אני אינו להכניסו כהונה ע"י הבגדים שיודא כהן ל' ע"כ.
 (הערת הדב יאיר ישראל של"ט"א).
 6. אריך ולא ל' לא לאורה אני צריך. שהדג' למור'. ואולי כוונת רבנו שישארו
 7. ברבנו בחיי מבאי רמז זה בשם מדרש דה"ל 10. שבכל מקום שנאמר לי קיים לעולם ועולמי
 כחות זה מקרב הראשון שעמך ח"י שנה. עולמים. ככוננס הוא אומר (שמות כח. ד')
 מקרב שני ח"י שנה. המדרש היה ירמז לשני לכהנו לי ע"כ. ובבתי רמז י' יואל לכהנו לי ג'
 מקרשים והיה ראוי לרמז גם השלישי העזר אבל פעמים כפרשה כי שלשה כהנים גדולים משום
 יתכן לומר כי המדרש היה אפשר שירמזו על כהונה גדולה מ' שנה. אהרן שימש ככהונה
 המקרשים שהיה זמנס קצוב. ולפי שהיה עתידים גדולה מ' שנה כמנן "לוי" על הכהן שימש
 ליחיד ולהיותם למרמס לכך נאמר רמזו השנים ככהונה גדולה במשכן שלשה מ' שנה שני והוא
 ב"ל כותב שהוא לשון כתישה ומרמס אבל הכיט שפט את ישראל ארבעים שנה. שמעון הצדיק
 השלישי העזר א"כ"ש לא בא בחשבון לפי שאין שימש ככהונה גדולה מ' שנה בבית שני. (דומל')
 זמנו קצוב. הנה הוא רמז במלת למאור הוא ליה רמז ג' פעמים "אורח". ועיי' בעשרת אורי'.
 כלשון קרמי אורי כי בא אורח (שעה ט. א.). אהר ר"י אין הקבי"ה אומר דכמה אלא למי
 הוא הכתישה בבית השלישי כחות השכינה וכו'. 11. אמר ר"י אין הקבי"ה אומר דכמה אלא למי
 ולפי שאין זמן לעמידת בניו אבל הוא עומד לעד ובכל בו חכמה וכו' דכותב (שמות לא. ו)
 לעולם לכך אמר להעלות נר המיר. כלומר כי בו היינו יראת ה' כמדי"כ ראשית חכמה יראת ה'.
 מעלתו תמידית ושוב אינו מוסק ע"כ. (עיי' בפני הורקם ע"ה"ס הסיף: לכך כתב "מלאכי")
 ברבנו בחיי בארשית כח. ח' ולפי"ד מהיישב מרע לשון יחיד חכמה כ"כ כתיב "מלאכי"

ד וְאֵתָּה הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חָשׁוּ וְאֶפֶד וּמַעֲלִיל וּכְתוּבַת מִשְׁבָּץ מִצְנַפֵּת
 וְאֵבֶנֶת וְעֵשׂוֹ בְּגָדֵי קָדָשׁ לְאַבְרָן אַחֶיךָ וּלְבָנָיו לְכָתוּבוֹ לִי:
 ראלה הכהנים. ולא הזכיר מנסים לפי שנאמר¹² לכבוד ולתפארת¹³ (שפוק ט. ולא הזכיר
 ציץ שלא היה מין כבוד.¹⁴
ו וְעֵשׂוֹ אֵת הָאֶפֶד וְזָבֵב תַּבְלַת וְאִוְרָגְמָן תּוֹלַעַת שֵׁנִי וְשֵׁשׁ מִשְׂזָר מְעֻשָּׂה
 חֹשֶׁב:
 ושש משוז. בגימטריא שלשים שנים¹⁵ חוטים¹⁶. כנגד התורה שמתחלת בבית ומסיים
 בלמדי.¹⁷

ז שֵׁנִי כְתוּפַת חֻבֵּרַת יְהִיֶה לוֹ אֵל שֵׁנִי קְצוּתוֹ וְחֻפֵּר:
 אל שני. ג' במסורה. אל שני קצויותי. ואיך לך לאות אשר יבוא אל שני בניך (ש"פ
 ג לה). בעל"י יצר כפרים וגוי' ויתן אל שני מעריו (מ"ע ה כג) בעצמן. בני עלי היו מבין
 הכהונה, שנאמר בה אל שני, לכן נעשו ונהרגו. אבל נעמן היה מכבדה שביקש אדמה
 לעשות מזבח (טס טז) ונתקרב תחת כנפי השכינה ומכני בניו למדו תורה ברבים (עי'
 גישן טו:).¹⁸

12. כ"ה בבתי" פ'. ובי' עיטור כפרים גיה כן
 מעלתו. ובפני הורקם ע"ה"ת: לפי שאינם.
 13. וכן ברש"י: מנסים לא הוצרך להזכיר כאן
 שאינו מזכיר אלא בגדים העשויים לכבוד
 ע"כ. ועיי' יומא ה'. ב. מנסים לא כותב כפרים
 וכו' והג' אדר"ה הנח בצ"ע אם מנסים קודמים
 ופסולים דהא כותבים יח'. ב. ל"ח ממדי"כ לכבוד
 ולתפארת קודמים פסולים. ולפי"ד רבנו גא' אים
 בבל. עיי"ש בעשרת אד"ו. ומש"כ שם לענין אונן
 הוא תמות ואכתי תעשה ל"ל קול. ופסל משום שאר
 הבגדים. עיי"ש. וז"ע במשך חכמה להלן פסוק מ'.
 14. וכן כ' באב"ע דלא כשטת ר"ח בודד ה'. ב.
 חוד"ה ח"ש. (ובר"ש. אהל'ט פ"א מ"ב)
 החכשיט' ל"י מכות דין בגדים עליהם. (וראיינו)
 מבני כהונה צ"ע דהא לא חשיב כהני' בגדים
 ציץ). ובס' רב"י הנה ציץ לשרית מהר"י ויולי ס'
 קמ"ד שביכ' מרע שצויה שחטול אשח' מלבושים.
 ל"ס. גילוי הש"ס ל"י אנול בכוח מא. א שהבא
 משר"ת שבות יעקב חלק אר"ה ס' כ"ד שרן ג"כ
 בשאלה זו. וכן ברא"י פ' המקבל כחך דאיסור של
 תחיל' כאלמנה הוא בבגד דוקא ולא בכונתו של
 כספ. משמע דהכשרין בכלל כנר הם רק כונת
 נתמעט. ואולי זו' שהוסיף העבדים (ולי ד"ס פ"ז
 הי"ח) לגודים. "ובחכשיטין" עיי"ש.
 הודשו הענין מאמר ר"ה שהאריך בוה. ובמי'
 רבני' בעיה"ט ע"ה"ת כתב: הוציר כולם לבד מצ"ח
 ומנסים. ואפשר מפני שאמה חובר אל כל חכמי
 לב. ואולי שהיום אין חכמה בעשייתם. (עי' בס'
 ברך כהונה לרמ"ל שחור ז"ל ע"מ צמ) וכ"כ בס'
 מרשב קאנים אינו עיקר עבודת ר'ק לכסות עוהו לכן
 שהמנסים אינו עיקר עבודת ר'ק לכסות עוהו לכן
 ציץ אליעזר ח"י"ג ס' ע"א דן בר' חוד"ה.

הכאין רב מרדכי אבן עזרא

אל"כ 3 ק"י אוב"ח

שיר

משה

תצוה

ישמח

נוסף על דבריו, על פי מה שכתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"א פ"ט) ד'מלא' הוא לשון שלמות, לכך אם הכלי הוא מזורף הוא בשלמות שאין צה חסרון אם כן הוא במלואה, מה שאין כן כשיש צה חסרון אין צה מילוי, והבן. והנה הוצטחנו הצורא יתברך שמו (ישעי' א' כה) 'ואלצרוף כבוד סיגין ואסירה כל בדילין', היינו המינים והאפיקורסים שהן הפסולת, שאין להם תקנה בתשובה, שנאמר (משלי ב' ט) כל צדיק לא ישובן וגו', וכשיאבדו מתוך הקהל אז יהיה הכלי במלואה, ויהיה 'צדק', אז יבא משיח צדקינו, ויהיה (ישעי' יא' ה') צדק אזור מתניו. ולכך הרמו 'כלי', אחר כך 'מלך'.

יותר בחיקון הנעשה על ידי אנשים ופדרים מהחיקון הנעשה על ידי שיר המלאכים. ועל פי זה יתבאר המדרש הנ"ל, והבן (פ"ה).

☆

עוד יש לומר על המדרש הנ"ל, על פי מה שכתב האלשיך בפרשה דילן כי מה שהאירו עד גלות הארץ לעולם לא יכנה, כי היא הארת הנפשות (פ"ו). ונראה לי, שמה הטעם רמו זכאן 'כחית' על שני המקדשים (פ"ו), והבן (פ"ה).

והנה ידוע שהמלות הם תקונים (ע"י זוהר ח"ב פ"ב ע"ב) (פ"ב). והנה ישראל נמשלו לשמן זית, כמו שדרשו ר"ל (מנחות נ"ג ע"ב) בפסוק (ירמיהו יא' טו) זית רענן יפה פרי תאר קרא ה' שמן. וטעם ר"ל ידוע (פ"א). ועוד טעם אחר במדרש (שמו"ר פל"ו א') דשמן זית אין מתערב בשאר משקים. והנה הפועל דמיוני של שמן זית זך הוא שיהיה הכלי מזורף ברוב רחמיו וברוב חסדיו, ועל ידי זה יבא משיח. ועל פי זה מובאר המדרש. והבן (פ"ב).

☆

עוד ביאור על המדרש הנ"ל, על פי מ"ש בספר שפת אמת על הפסוק (משלי כ"ה ד') 'הגו סיגים מכסף ואל לזורף כלי, הגו רשע לפני מלך ויכון צדק כסאו', צ"ס המקובל המפורסם מו"ה משה אסתר אר מצרף ז"ל, ח"ל: הנה לפני אותיות 'מלך' הן אותיות 'כלי', ר"ת בהינים צ"ס ישראלים, ואם תמלא אותיות 'כלי', כוה: כ"ף למ"ד יו"ד, עולים קצ"ד, כמנין 'צדק', אך אם יש רשעים מפרידים ב'כלי' (פ"ו), וצריך להסירם, ואם כן כאשר 'הגו סיגים מכסף ואל לזורף כלי', כן 'הגו רשע לפני מלך' שיהיה כלי נחמד ומתמלא, ואז עולה קצ"ד, כמנין 'צדק', וזהו 'ויכון צדק כסאו' ע"כ מצאחי, עכ"ל. והנה הוספתי

***

כתבת למואר להעלות נר תמיד. הנה הצעל → הטורים (ד"ה אהבה) כתב, ד'כחית' רומז לשני

— דרש משה —

אחר הבית, כי מה שהאירו עד יום גלות הארץ לעולם לא יכנה. (פ"ב) כדאיתא בבעל הטורים ריש פרשה זו (הביאו רבינו לקמן), דכתי"ת רומז על ב' המקדשים דאחד היה ת"י שנה וא' ת"ב שנה, להעלות נר תמיד, דהנרות הללו יעמדו להאיר לדורות. (פ"ה) ובוה יתפרש המדרש דאלמלא לא העיר וכו' שידליקו שמן זית אבדה פליטת יהודה, דהארת הנפשות עד עצם היום הזה הוא מכח הדלקת המנורה במשכן ובב' המקדשים. (פ"ב) ר"ל בתוך הכהנים לויים וישראלים. (צ) וז"ל: דתנן שית ותלת עשר זיני עיטא (מיני עצות) יהיב אורייתא לבר נש למהוי שלים במאריה, בגין דמאריה בעא לאוטבא ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי, ויתיר בעלמא דאתי ע"כ. (צא) בגמ' שם: מה זית זו אחריתו בסופו אף ישראל אחריתו בסופן. (צב) דאלמלא העיר ה' רוח הכהנים שידליקו שמן זית, בחי' שמן זית זך שאינו מתערב בשאר

וכו', כי שמה ה' ממתיקים ישראל כוחות הדין, ואני חפץ באותו חיקון יותר ממה שעושין מלאכי השרת, עכ"ל. (פ"ה) דאלמלא לא העיר ה' רוח הכהנים שידליקו שמן זית, דרומז לתורה ועבודה וכנ"ל, או ח"ו אבדה פליטת יהודה, היינו בימי אסתר שנצלו ישראל רק בזכות שחפץ ה' בתורתם ועבודתם, דלולי כן די לו בצבא השמים. (פ"ו) ותו"ד דאל תתמה אהך דנצטוה אהרן להדליק המנורה מחוץ לפרוכת, והלא היתה יותר הכנה להעלות את הנפש אם היתה לפני העדות מבפנים, כי הלא הארת הנפש בעוה"ב לפני ה' הוא, ואיך יעשה כל הרושם הלו לפני ה' והיא איננה לפני ה', ע"ז אמר דזאת גדולת אהרן ע"פ עריכת הכונה בסוד ההדלקה שיערוך אותו שם באופן שיהיה כולו לפני ה' למעלה וכו', וזה יערוך וגו' לפני ה', ולא עוד אלא שיהיה לדורותם, כי הנרות שידליק תשאר הארתם לעולם לפני ה' גם

המקדשים, מקדש ראשון - ח"י, ומקדש הב' - ח"ב, לומר שמזוה זו של הדלקת נרות במקדש יהיה טוהג כל כך שנים עד כאן דבריו. ועל זה קשה מאד, דהעיקר חסר, דהיינו הדלקה בבית השלישי שיבנה במהרה צימיו.

ככה לארץ הזאת לנטוע אילן טוהג ויפה ולעקור אותו זה פעמיים, ומה טעם יש בדבר. אמנם האיש הנוטע אף הוא השיב אמרו להם כי הכל בחכמה ובהשכל, וכי גם נטיעת צ' האילנות הראשונים ועקירתם הכל היה לורך קיום אילן השלישי, לאשר כי הארץ הלזו אינה מסוגלת לגדל אילן כזה בטבעה, ולא חוכל שאיתו, לזאת הקדים לנטוע נטע נעמן בארץ, עדי תקבל קצת איכות וטבע עפר הארץ המגדלת אילנות כאלו, ואחר זה עקרו לנטוע אחר תחתיו, וכן בפעם הב', ואז כשקבלה הארץ כח שיש צו די לקיים האילן קיום נאחי, ונעשה קרן בן שמן משמני הארץ הרחוקה, ואז נטע אילן השלישי אשר לזה היה מגמתו גם מאז, ועתה לא יצטרך ממנו אשר זמם לעשות, ואחרית דבר טוהג מראשיתו, כאמור. עד כאן המשל.

← **והנראה** לי צוה על פי מה שכחתי לפרש מה שאמר יעקב אבינו (בראשית מט, יז) אין זה כי אם בית אלקים, בדרך שלילה. ופירשתי פירוש א' על פי החוספת במסכת ע"א (מ"ה, ד"ה כל) בשם הירושלמי (ע"ו פ"ג ה"ג) (תמלאנו בפרשת העקדה (דף ר"ט) בפסוק (בראשית כב, ז') והעלהו שם לעולה על אחד ההרים) (צג, ב') ופירוש הב', לפרש צוה גם מה שנאמר בקניות לתשעה באב (קנינה י"ד) 'זן עינו במקום הזה שר שמומו ויקונן אין זה', על פי מ"ש (דף קע"ו) בשירת הים (שמות טו, יז) תציאתו ותטעמו זהר נחלתך מכון לשבתך וגו', והפסוק (מלכים א' ח' יג) בנה בניתי בית וזול לך מכון לשבתך וגו', והפסוק ביהלים (קכ"ז א') אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו זוניו צו, ולהצין כל זה, נקדים מה דעמדו הקדמונים, הכי השני מקדשים שחברו הם פועל ריק חס ושלוט, והיו כלל היו, חלילה מלומר כן.

← **והנביא** הוא, כי ראתה חכמתו יתברך אשר אין בנה הארץ הגשומה הלזו לקבל ולסבול נוגה אור קדושת בית המקדש השלישי שיבנה במהרה צימיו, אשר כוננה היוצר בצבתי מרומים (רש"י סוכה מ"א. - חס' שנעות ט"ו: ד"ה אין ציון) (צד) לסקדו על מכון הר ציון, אשר עליו נאמר (יהלים כד, ז') מי יעלה זהר ה' ומי יקום במקום קדשו וגו', לולי הב' מקדשות הראשונות, אשר על ידם ובכח קדושת העבודה מעשה הקרבנות וצח ונסכים ויתר עבודת הקדש אשר היה שם כמה מאות שנה, קנתה הארץ גם היא כח רוחני ואיכות קדושה נפלאה, עדי חוכל מעתה לסבול קדושת הבית השלישי מעשה ידי יוצר, בית המקדש שלמעלה המציון כנגד בית המקדש של מטה (שמו"ר פל"ג ד', ופי' מנחמה פקדי סי' א'), וגדול יהיה כבוד הבית האחרון קיום נאחי^(א) ובית עולמים יקרא, עכ"ד צימיו לשון.

← **אמנם** הענין הוא יוצן על פי משל לאחד שהציא זרע אילן טוהג ממרחק, ונטעו עד שצץ ופרח ועשה פרי, ואחר כך עקרו והציא זרע אילן אחר ונטעו וגם עשה פרי, ועקרו וחזר והציא זרע אילן דוגמתו מן המזרח, ונטעו והכניסו לקיום להיות דבר המתקיים לעד. והנה צעת עקירת השני אילנות הראשונים, כל הרואה משחומם ומתפלא על מה עשה

— דרש משה —

אצל גבוה, ומתריך בירושלמי דע"י נביא שאני (פי' כשכא בהוראת נביא מותר, דבודאי לא נעבד). ומפרש רבינו עפ"י"ז הא דאמר יעקב 'אין זה' הר שנעבד ע"ז עליו, 'כי אם בית אלקים', עיי"ש באורך. (צד) וז"ל רש"י שם: אבל מקדש העתיד שאנו מצפיין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנאמר מקדש ה'

משקים, ומזוכך מכל הסיגים והמינים והאפיקורסים, אז אבדה פליטת יהודה, היינו שלא יוכלו לזכות להגאולה שלימה דכתיב בה ואצרוף כבוד סיגיד וגו'. (צג) ותו"ד שם ע"פ קושיית הירושלמי איך נבנה הביהמ"ק על הר המורייה, הלא כל הר גבוה היה מיוחד לע"ז והר המורייה הר גבוה הוא ויש נעבד במחוכר

צינונים: (יב) ע"י לעיל בפ' וצא (רף שכ"ד) עה"פ ורא ויאמר וגו' ד"ה עוד ביאור וכו'. (יג) ע"י ביש"מ נ"ך איכה א' כ"ב ד"ה במדרש וכו', וע"ע תהלים תפלה למשה ל' א' אות ג' ד"ה באופן וכו', וע"ע שם ע"ד ב' ד"ה ויאמר נא וכו'.

ישמח

תצוה

משה

שיט

ובכן אבא אל המכוון לבאר מקראות הנ"ל, וזה שאמרו בשירחם 'מציאמו ותטעמו צהר נחלתך', וקראו 'הר' על שם חורבנו, כדכתיב (ירמיה כו, יט) הר ציין לצמות יער, ושמה תאמר אם כן מה היא התועלת ממנו כיון שעמיד ליחרב, לזה אמר, שהתועלת הוא 'מכון לשבתך פעלת ה' דייקא, היא 'מקדש' השלישי מעשה ידי יוצר ברוך הוא, כי לולי הראשונות לא היה מה צורך לקבל בית השלישי, והראשונות היו רק הכנה להאחרון כאמור. וזהו שאמר שלמה המלך ע"ה כשבנה הבית המקדש וגמרו, 'בנה', ר"ל הבית המקדש שלמעלה בנוי הוא, 'בניתי', ר"ל מה שבניתי אני, הוא רק 'בית זבול לך', כמו בית אכסניא על ימים אחדים ולא בקבע, ושלא תאמר דאם כן הוא פועל ריק חס ושלום, לזה אמר 'מכון לשבתך עולמים', היינו הכנה לבית המקדש אשר יהיה בו שבתך עולמים כו' (ד').

וזדו שאמר דוד המלך עליו השלום, 'אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בניו בו, דיש להבין בשנותו את טעמו מעמיד לעבר, ד'בנה' הוא מורה על עמיד, 'עמלו' על עבר, והוי ליה למימר או הכל בלשון עבר, אם ה' לא 'בנה' וגו', או הכל בלשון עתיד, 'עמלו' וגו'. אמנם הוא הדבר אשר דברנו, דמזה שעיינו רוחות בית המקדש בנוי וחרב זה פעמים, נאמח תקוה טובה ופתחון פה להמחילים לו ומצפים לישועתו, כי לולי זאת שעמיד הקב"ה לבנות במקומו בית השלישי נכבד מן הראשונות, למה היה זאת, ועל מה עשה ה' ככה לבנות ולסחור, הלא דבר שהוא אינו רק לזמן הוא כלל נגד אין סוף ברוך הוא,

וחלילה לו לייחס פעולת ריק חס ושלום. אלא וודאי דכל זה היה הכנה להאחרון שיבנה צמהרה בימינו כו'. וזה שאמר לחזק אמונתנו ותקותינו על הבית הג' שבדאי יבנה, 'אם ה' לא יבנה בית', ר"ל איך יעלה על הדעת שה' לא יבנה בית השלישי, הלא אז 'שוא עמלו בניו בו' צהר' מקדשות הראשונות חלילה, וזה לא יתקן, אלא וודאי עמיד הקב"ה לבנותו צמהרה בימינו. (טו')

והנה יעקב אבינו ראה המקדש צהבנותו וצחורבנו, והעמיד להבנות, ועל זה אמר 'אין זה', ר"ל זה אינו תמיד, כי אם 'בית אלהים', היינו העמיד הנקרא 'בית' כנ"ל, שהשם יתברך צעמנו יבנהו, 'זה' של עתה הוא רק 'שער השמים', ר"ל הכנה ושער למקדש שיבא מן השמים, (כי הה"א של 'השמים' משתמש במקום 'מן', כמו (דברי הימים ב, ו' כג) ואתה תשמע השמים) (צ"ה). (טו') והן דברי המקוץ, 'שר שמומו ויקוץ אין זה' כנ"ל, וכמו שפירשתי, והבן.

וע"פ פי זה מצואר הפסוק שהתחלנו, דהרמו היא 'כחית למאור' כדברי הצעל הטורים, שיהיה כל כך שנים נוהג המאור הזה, וצא הרמו צמיצת 'כחית', לרמו שיכתחו אלו המקדשים, ושמה תאמר אם כן הוי פועל בטל, לזה אמר 'להעלות נר תמיד', כלומר שדבר זה נצרך להעלות נר תמיד, היינו צבית שלישי שיהיה נאחי ותמיד, ועל כן 'להעלות' הוא מצבין הכבד (צ"ו), והבן. ל

★ ★ ★

— דרש משה —

שבר הוא בנין נפעל קל, דהיינו ששבר בקלות, אבל שבר שהוא בבנין פצל, שבא להורות ששבר בכבדות, כמו"כ להעלות הוא מבנין הכבד, שבא להורות על חזק הדבר שיהי' לתמיד בלי

כוננו ידך. (צ"ה) שפירושו 'מן השמים' עי' תרגום יונתן ורד"ק שם. (צ"ו) פי', דכל דבר שנכתב בלשון בנין הכבד במקום שהי' יכול להכתב בבנין קל, בא לרמוז על חזק הדבר, כמו

ציונים: (ד') עי' לקמן בפ' פקדי (דף ת"א) בהפסודה ר"ה או אמר שלמה וכו'.

(טו') עי' לעיל בפ' ויגש (דף תע"ו) בהפסודה עה"פ וידעו הגרים וכו', וע' בפ' אמור על המרדש אמור אל הבהנים וש"ה יום ליום וכו' ר"ה ומדי רברי וכו'.

(טז) ועי' בסוף פר' ואתחנן על המשנה בתענית לא היה וכו' ד"ה ונקדים וכו'.

שמות מן בשלח רלב

אֲחֵרֶתֶנּוּ רִתִּימָא אֲחֵבְרוּ כִּי מוֹאָב יֵאֲחֻזְמוּ רַעַד נִמְנוּ כֹּל יִשְׁבֵי בְנֵעֲזֵי; דְּהוּוּ יִתְבֵּן בְּבָנֵעֲזֵי; מִן תַּפְלִי עֲלִיָּיוֹן אִימְתָא וְדִתְמִתָּא בְּסִינִי זֶרְוֵעֲזֵי יִדְמוּ פֶאֶבְרֵן עֲדִיעֵבְר עֲמָרְךָ יְדוּהָ עֲדִיעֵבְר עֲמָר דִּי פִדְקֻתָא זָת יִרְבָּנָא; זִי תַעֲלָנוּ וְתַשְׁרִיטוּן

רש"י

ומתעבדים על כבודם של ישראל יומר משאר עמים, שהם שנובע כל האומות לשוא נמסרין (ספ.) כמו (יהי סי' ס"ה) צרצרים חמונגגה, את ישראל, לנו ציומה, שם הם חשבו ענמם למיחסים אמרו, עליו הם כלים, לכוונתו ולירש את ארצנו ומאותה משפחה המיוחסת והם יאמה הגדולה והבבולה (ספ.) (עו) תפול עליהם אימתה, על הכרוקים* והכבוד מעיד על זה באומרו וישעו עשו את יעקב, וכן (יהפס ב' י') כי שמענו את אשר הוציג וגו'; עד גלות אמר הכתוב ישיג אדום ומואב, כמו שאלמר בפלמחים יעבר, עד יעבר, כהרוממו: קניית, חבנת משאר וכענין, אלא אלופי וילוי שקל גדוליהם ושמוניהם היו אומות כחפן הקניו צדמים יקריסו* שנוצב על בקאה ענומה וז לא הכתוב (ג"א), והיה קאה וז גדולה האדם: (ח) תבאמו, נחנצח משה שלא יכנס* עד כדי כך שהכתוב קראו כהלו ויעשה, ונחמה היה לרש"י לחרסו, לכך לא נלמח תיבולו (מכילי - ב'ב ק"י"ט): גירסא במכילתא כמו שלימא בילקו, לא כמו שהיא שייח נחמתיח: התרומם וסח על תרומתו: יבטו.

היו, וז נחמה להרחות גודל הפחד וההבלה שהיה להם יותר משאר עמים (נח"י): (גח) חו"ל רש"י סוף פרשת עקב: פחדם ומוראם, והלא פחד הוא מורא אלא פחדם על הקרובים ומוראם על הרחוקים, פחד לשון צניעת פחדים, מורא, לשון רצונה מירמם רבים ע"ל, (ועלם מחרון בעל ש"ח רש"י ז"ל), ומצוי ראהו מרדח הוזה שם החוקים יראו ויעשו, שהלא שבעת קריעת ים סוף יראו הם שהיו או רחוקים (נח"י), אלא אינו ראהו שכל הקרובים שיין למר פחד, כי שם לא נלמח פחד אלא ופי נפלה לימתם עלינו, ואפשר שר"יטו על דיעור הקודם: (נט) חד לעברת מול ארצו ומד לירדן, ופי' מקח על הפסוק ואת הנמלים ארצו פירש"י כשם שפסוקים נמסו ים סוף כך יש (לפטר נמסו מול ארצו) שאף כאלו עשו נכס גדולים ע"ל: (ס) שאל"כ הלא כל העולם קניו לו (רא"ם), ופי' לך בפסוק קוהה שמים וארץ פירש רש"י על ידי עשייתן קנאו, כי לפי הענין שם אין לפחד קנאו דמים יקרים, כי שמים וארץ הוא כל העולם, ובאן לא יספן לפחד קנאו ע"י שגחלם, כי לא רק את ישראל ברא (ג"א): (סא) פי' משה אמר על ענמו שלא ינמס, שהוא אמר קודם השירה והם ענינו

אור החיים

הכנסים לראד"ק (ל) אלא על זמן ציאת גיאלנו, ולזה ואמר יושבי"ם, למר שיעברו בכם אפילו שאר אמר אז נבנהו אלופי אדום, וכן הוא אומר (צדמזר) העמים, ועמם אומרו לשון עבר"ם) כי דבר ה' כ"ד י"ח) והיה אדום וישיב, וגם אז יחול זמן לכות צמואז ועמו, ולזה אמר אינו מואז יאחזמו מו. תפול וגו' עד וגו'. פסוק זה ושלחמיו רעד"ק, ונעמם שלא הזכיר עמו, כי גם הוא מאז פירוש עס צמו ברא"ם, ולא גם כן מזה בכל השאר אחת צימי משה ואחז צימי המשית, ולזה אמר מהכענני, והוא אומרו נמוגו כל יושבי כענני"ם).

אור כהר

קמח) שלא עליו היו מאס, וזהו לו נבנהו, וכן עמו ומואב. קמח) לשון עמיד. קמח) כי מרת מאז לגד, פירשו מאז ונחמו, לומר, באת ילדמו מחיב, וחס כן נכלל גם כן עמון בחונו. קמח) ולא אמר נמוגו כל כענני שאפילו אינו ענינו אלא יוצא כעננו לו הוא. קמח) נבנהו, ולא אמר יבנהו. קמ) לימתה - ופחד, ידמו - כאילו

אונקלוס

רלב לא שמות מן בשלח אונקלוס תבִלְעֶמוּ אֲרָגִי; יִ נְחִית בְּתַסְרָךְ עַסְיוֹן; בְּלַעְתָּנוּ אֲרָעָא; יִ דְבִרְתִי נִאֲלִית נְהִלְתָּ בְּעֵזְךָ אֲלֵינָהּ קְדִישָׁךְ; כְּטַבְּרִיךְ עֲמָא דְגֵן דְּפִרְקֻת סִבְרִיךְ בְּתַקְפֵךְ קִדְרָא יִ דְּקִדְשֵׁיךְ; יִ שְׁמַעַ עֲמָמָא זִנְעֵי דְּחֵלָא אֲחֵרֶתֶנּוּ דְּהוּוּ יִתְבֵּן בְּפִלְשֵׁת; מִן כְּבֹן אֲחֵבְרִיזוּ רְבִירְבִי אֲדוּם תַּקְפִּי מוֹאָב

רש"י

נא) אמר שפלגו הים וראו ישראל אומם ממים, וזהו אמר שפיר למה לא פירש רש"י כאן שכל העמיד נמקוס עבר, לפי שפירוש הכתוב הוא מו"ה, נעית ימין לים לפלגו כדי שמתלמט הארץ לעמיד, וכבר אמר וזהו אלא יפסומו ואין גרין לפול (מ"ל): (בב) והענין הוא כן, שהמטל נושא עולם וסובל טרמס, ואינו מודקדק למרש פירוש האלה כדערו ז"ל: (גג) פי' בא עמיד נמקוס הווי, בשמענו רגו, וגם עמה מחרונו, וגם להבא ירגו (רא"ם): (גד) פי' לזה שפיר (ג"ב) כמפורש בצדרי הימים (יה"ס ז' כ"ה), ילאו מן הכלל שמעו עמים, כי להם לחו מיל ורעהו יומר משאר עמים שפחד הנקמה על בני אפרים שמו את הין וטעו, ופי' רש"י בנמי שמשו ד' מאות שנה מנרית בין הולכים, אלא מפני אינופי"י שכי מחאונוים הנמרים והיה להם לנמות משונלד יתקן שהיה לו שנה אחרי קו: (דה) פי' יומר משאר עמים, ולמה פרעם לנדס, בשלמא יושני ענון לו יהיה שלא ידעו צדירו שעליהם הם נאים מלייבו חו, ולא כן הוא אלא אדום ומואב שהרי בלמח לא עליהם הולכים (ג"א): (דו) פי' קאה ושמה שהיה להם על

אור החיים

צדס וכי' פירוש בני אדם חיים כמות אלו ופרעו לו להם עוד מהם מזון ועל זמן פרנסתם אמרו צדומין לאלו"ה (י"ח) ושאלו חיותם מהם שהוא עיקר שורב"ם. וראויו מי שנתעמם בעטת הים יש עבר חשקו לא צנוף, ולזה אמר שפלגם ויחה נפשו על ופי' בלא יד עבר יד רצו"ם, ואין צוה קרוביו"ם) שפח הים וזרקתם האדמה לים לא לזה לקבלם כי כי הים ענעמו ונזכה על דרך אומנם (תענית כ"ה) אינו מטבעו והארץ הוא המכסת על צינה אשר לוקמו ממנה והכריחה כי לקבלם כי לה נוגע כדבר. ולא חקפה לרבינו זה ממה שלמרו שם בפסחים כי כשפרע ה' לים פתחו דגים צדים ויאמרו ואמת ה' לעולם ע"כ, אם כן להם נוגע כדבר"ם, ואולי כי צנת אשר יחסון הים בקבלתם צמוכו שהוא צמום שם חיים היו כדגים והים מהם ציני וציני קודם שימחו וזו ישלכס הים ואין שדובר צו עד עמה שהוא זמן של

אור כהר

קל"ח) לשון הנמחה אחד ומתלה שפכו", פי' חיים הים. קל"ח) פי' לדגים, ומהו מראה עולט שיטת רש"י והשנים, לא מדיכני. קמ) ואלו ואלו דברי אלוקים חיים. קמח) וכל ארון שנתון סאלו נתן ונעל. קמח) פירוש אין זה קמח) לא על ארון אחר.

פרעה ברחובו ובקשרוהו בגמא
 ואחריב יי עליוהו ות מי ימא ובני
 ישראא הליכו בבישקתא בנו ימא:
 כ וגוסבת מרים גבאחא אחתיה
 ראורן ית תפא בידה ונפקו כל
 נשא בחרגא בחפין ובחגונו:
 כא ומענא קוון מרים שפחו
 ואורו קרם יי ארי אתנא עץ
 סום פרעה ברכבו ובפרשיו בים
 וישב יהוה עליהם אתמי הים ובני
 ישראאל הלכו בבישקתא בתוך הים: פ
 כ ותפקח מרים הנביאה אחות אהרן
 אתהתקף בידה ותצאן בלדתישם
 אהרית בתפים ובמחלת: כא ותען
 להם מרים שירו ליהוה בייגאה נאה

לקב בדיר

רשיי

בא סום פרעה. כאשר בא¹⁰⁰: (כ) ותקח מרים
 הנביאה. היכן נמצאה, כשהיכה אחות אהרן¹⁰¹
 קודם שגולג משב אמרה עמידה למי שסלד בן ובני
 כולחיא בסופה¹⁰²: דבר אחר אחות אהרן, לפי
 שמכר נפשו עליה כשנזכרה נקראה על שמו (מכילת):
 את דתא. כלו של מיני זמני: בתפים ובמחלת.
 מצבטות היו נדקקיות שדורו שהקב"ה עשה להם
 כסים, והוליוו חפים ממלחיהם (סו): (כל) ותען
 להם מרים. משב אמר שירי לאנשים, הוא אומר
 והם עניין אחריו, ומרים אמרה שירי לנשים¹⁰³
 אהי: (סו) זה לשון רש"י גניטין ל: ד"ה כי משמת כי בא סום פרעה וגו' לפיכך ותקח מרים
 וגו' עכ"ל: (סו) פי' ולה יספה אחר אהרן ולה אחר אביה או משב, והיונה ביה, שלח מלחם עמה נמצאה בשמחה
 שירה, שהרי כל ישראל וכל הנשים נמצאו עמה (ב"ב), אבל קשה להעמיס ואם בזוהר הכתוב שמכר מינה כשהיכה וכל
 הסמות היל"ל לשון עבר שנגאה, ולשון הכי' נמי קשה למה דוקא כן אחר זאת, גם היה לו לכתוב אל מרים ולא אל מינה
 הנביאה טו"ה מרים אחות אהרן הנביאה, למה הביא שניהם (מ"ל): (סו) שאין לומר שלח אמרה מרים אלא שסוף זה
 נגד ונחמה לכן שירי לה' שמשוררו כל אחת שירי ענמה, שא"כ היל"ל וחלמתי לכן מרים מה זה ונתן, ומה היכה השלח,
 אלא דהא היא פועל יאה ששמה לכן שמשוררה אמריה פסוק בספוק כל השירה כמו משב לאנשים, והבחי קילי (בא"י),
 גם יאה לנו מה שמתמה ענמה נמשוררה לומר שירי ויוונה ברות הקודש ונצמאה לומר נסמ שאמר משב, שא"כ רק
 שמתה ממשב, אי"כ לא היא היכה הטובה (דח"י):

אור דרביים

מהו הכתבה כל האלוקות אשר אומות העולם שיטבע אדם אחד יטבעו כולם, והן אחת אם היה
 אותם יעבדו ולזה אין מנחמו ניבית לעולם, מה מגיד לעולם כפגלת ועולם הכנס לכביר העולם
 שאין כן לעמוד לזכר כי יעשה כי משפט בכל הגוים גדולת חזקתה פאר נחשו וכו' יסוד אמונתו אשר
 אז יכיר כי למלך על כל הארץ, והוא אומר כי כל שומעיו יתלצו ויחלמו כזו יקר כי הוא זה
 ימלך, או ירלכ טעם אומריו ימלך ולא מלך כי בא אלוניו מלכנו ותשתה יוכי כי למלך אלא שלח
 סום פרעה וגו' פירוש כולם היו צניעטע כסום כלבו ציבשע ומלמעו זולת בני ישראל, והוא אומר
 אחד והכוונה בזה כי לא מלמע מהם עד אחד כשם ובני ישראל כלבו וגו' ולהם לא ישמעו האומות כי

ותפיעמו בחר נחלתך מכון לשבתך
 פעלת יהוה מקדש ארתי פוננו ירדתי:
 יה יהוה ימלך לעלם ועד: יט פי בא
 קבוצא ראדמנתך אחר מתקן
 קבית שכנתך אחקתא יי
 מקדשא יי אחקתו ירדתי יי
 פלכותה קאם קעלם וקעלמי
 קעלמיא: יט ארי עלו סוקות
 רשוי

רשיי

מכון לשבתך. מקדש של מטה מכון כנגד כסא של
 מעלה¹⁰⁴ אשר פעלת (מכיל - כמות ה'): מקדש.
 הכטעם עליו זק"ף גדול להפירוקים¹⁰⁵ מחיבת הכס
 שלחתי, המקדש אשר כוננו ירד כי, חביב בית
 המקדש, שהעולם נברא ביד אחת שלחתי (שפי' מיה
 יי קף ירד יסדה לרד, ומקדש בשתי ידים¹⁰⁶) (מכיל),
 ואיחתי יבנה בשתי ידים, בזמן שכי ימלך לעולם,
 ועד, לנחיר לזכר שלל המלכותה שלוי¹⁰⁷ (סו):
 יסוד לפיכך הוא פתוחה¹⁰⁸, אבל ולכתי היודע ועד
 שיתו נחשוח. וסופתה סף ותיא טעם

שיתו נחשוח

מכון כמו מוקן (וכמו שמדגמו אונקלוס אחר מתקן) פי' זה זה שאמר מתיא אומות הוא מקום מוקן משמת ימי גדלותה
 להיות שנתק, דהיינו בית המקדש יבנה שם, שם יעקד ימקד, שם התפללו אבותינו, אבל מאמר של אחר מקום לשנתן (גם
 היל"ל שנתן על למ"ד - ד"ר), לזה דרשו חז"ל מוקן מלשון מתקן, ולפי הדרוש צריך רש"י להסוף מינה, אשר לבינה
 פעלה, כדי שהיה פירושו פעלה את ביהמ"ק שלמעלה, לא הרחיק מלפניו וכן מלאחרי, וא"כ מפרש רש"י צביר ביאור, ואמר,
 (ג"א): (סו) כן משפט זק"ף גדול להפירוקים את המינה בין מלפניו וכן מלאחרי, וא"כ מפרש רש"י צביר ביאור, ואמר,
 המקדש אשר כוננו ירד, מוקן כזה ג' דברים, (א) הסוף אות היא על מקדש, לומר שאין זה דבר מדש אלא אותו המקדש
 המדובר שקראו למעלה, שנת, (ב) הסוף מינה, אשר, כי אין בוחה הכחוש לספר כי ה' כוננו ולא אחרים, אלא מתיא
 מקום הוא, והכי פירושא תבילמו לאותו הר אשר הוא מכון לעומת מקדש אשר אמה כוננת, וזהו הכחוש הדבר כי פעמיים
 נמלות לומר מקדש של ה', ופי' יש מקדש אשר שאינו של ה' מו"ש (רא"י ס): (סו) הכהנת לדרשה זו, מפני כי קדושת שם
 מעטה לומר מקדש של ה', ועוד מינה אחר ידך מיוחד, כמו שאמר פעלה היל"ל כוננת, לה אמר שכווננו ירד מקדש
 כן, מדא למה כלל פעלה, כוננו ירד, ימלך לעולם ועד יבנה בשתי ידים, אבל פשוטו קילום הוא שאנו מלקטים ואומרים
 למטה, שהי"מ השלישי שיענה צ"כ כשהי' ימלך לעולם ועד יבנה בשתי ידים, אבל פשוטו קילום הוא שאנו מלקטים ואומרים
 מלכותיה קאים לעולם ועלמי ענמה (אונק), או לשון מפלה הוא יהי לנו שפגלה ויראה מלכותו כל דור ודור לעולם לעיני
 כל מי (רובק"י): (סו) בנחמשים שלמינו היל"ל בקמ"ז וקד, ולה יש ממפרשים שאמרו שמינה, היא" שרש"י חזרת
 על המינה ולא על הוא"י, אבל הע"י פגול (פס"ט קטן) וצדמתי הע"יין צדמ"י (קמ"ז קטן), אבל אין צדמתי טעה בזה

אור דרביים

יח. ה' ימלך וגו'. טעם שלח אומר כי מלך¹⁰⁹, פירוש לזכר שלח נעשה המשפט אלא בלחמה אחר,
 אמרו כס ענמם הטעם כי בא וגו'¹¹⁰ וכו' אומר כי בא סום פרעה וגו' כי לא יוקח

אור בדיר

עד יעבור - עד יעבור עתך - עם זו קיים, תחלמו - ותפעמו, צביר מלכות מקדש ה': קבוצא לשון היה. קבוצ ותה ממור
 מתינת טעם של כי, וגם כל הכתוב למה הוא זה.

תְּהוֹמָה עַל דְּשִׁלְמָה בּוֹנִיו בּוֹ אִם-יְהוָה לֹא-יִשְׁמַר-עֵיר שְׂוֹא | תְּהוֹמָה עַל דְּשִׁלְמָה בּוֹנִיו בּוֹ אִם-יְהוָה לֹא-יִשְׁמַר-עֵיר שְׂוֹא |
 אִין מִיּוֹמָא דִּי לֹא יִגְי שְׁקֵד שׁוֹמְרֵי-לֵב שְׂוֹא לְכֶם | מְשַׁבְּמֵי קֹוֹם
 קְרִיתָא מִן לְעוֹ שְׁקֵד שׁוֹמְרֵי-לֵב שְׂוֹא לְכֶם | מְשַׁבְּמֵי קֹוֹם
 אֲדִיבְכִלִי כִּיִּה אִין מִאֲחֵרֵי-שִׁבְתָּ אֲכִלִי לְחֵם הַעֲצָבִים בּוֹ יִתְּן
 מִמָּרָא דִּי לֹא יִמָּר מִמָּרָא דִּי לֹא יִמָּר
 קְרִיתָא דִּי-יִשְׁלֹם מִן אֲתָרָא נְטִיר: בַּעַל מִן תְּסַרְדּוּן לְכוֹן דְּתִקְדְּמוּן צִפְּרָא לְמַעְבַּד לְכוֹן
 תְּסַרְדּוּן דִּי מִאֲחֵרֵין וְתִתְּבוּן לְמַעְבַּד וְנִן דְּאֲכָלִין מִזִּינֵין דְּמִסְבִּינֵין דְּלָעוּ קְרִין עַל יָאוֹת וְכִין

שׂוֹא שְׁקֵד שׁוֹמְרֵי עַל מַסּ זֹפֵה עַה שְׂוֹמְרֵי: (ב) שׂוֹא לְכֶם עַמְלֵי הַמְּטוֹמִים מִשְׁמִימִים וּמִמְמַרְסִים
 לְמִלְחָמָה וּמִמְפַרְסִים עֲנַנְן וְיִגְעִיעַ נִלְמַס הַעֲלֵמִס עַל מוֹרֵת: בן יִתְּן הַקִּינִי פִרְסָה לְמִי שֶׁמֶדֶד שֶׁמֶד
 רש"י

מצודת ציון
 (א) שְׁקֵד עֵינֵי הַמְּטוֹמִים וְהַשְׁתַּדְּלוֹת. כְּמוֹ שְׁקֵד רִשְׁמוֹ מַעֲשֵׂי אִשֶּׁר לֹא מוֹכִיבִים, אִם כֵּן הֵלֵךְ לִתְּנֵם עַמְלֵי בִּי
 (מִלֵּךְ ה' טו: ב) מִאֲחֵרֵי, מִלְּשׁוֹן אִיחָר וְהַעֲבִיבָה: שְׂבִית. הַבּוֹנִים, כִּי לֹא יִתְקַיֵּים: אִם ה' לֹא יִשְׁמַר עִיר.
 מִלְּשׁוֹן יִשְׁבִּיבָה:

יִבֹא הַאִוִּיב הַעִירֵי וְיַחֲבִיב הַבֵּית: (ב) שׂוֹא לְכֶם. וְכֵמוֹ כֵּן מוֹרֵתֵם לִבְּסֵם בְּתָם אֲתָם הַמְּשַׁבְּמֵי לְקוֹם לַעֲשׂוֹת
 מִלְּחָמָה, וּמִאֲחֵרִים לְשִׁבְתָּ בְּסֶסֶת הַמִּלְחָמָה לְמִעוֹט כְּטוֹחַתֵם בָּהּ, וְהֵמָּה אֹכְלִים הַלֶּחֶם הַכֹּה בְּעֵצֶם רַב וְיִבְגִיעַת
 הַמִּלְחָמָה: כֵּן יִתְּן, הֵלֵךְ כֵּן יִתְּן ה' דִּי מַחֲסוֹר לְמִי שֶׁמֶדֶד עֵינֵי מַעֲשֵׂי וְעוֹסֵק אֹז כְּמִלְחָמָה שְׂמִים, וְרֹדְדָה לֹמֵר

אבן עזרא
 יִבֹא רוח ויהיה הכל והנה הוכיח בעלי האומות משכריו קום לשוק, וככה מאחר שבת שם: כן יתן.
 והם הבונים ואחרי כן שומרי הבית הם שומרי שנת הנמר למעלה לאהבה, שיהיה על דרך מחוקק
 העיר, ומלת שקד כמו לשקור על דלותה, ואחר שנת העובד (קולת ה' יא). והנה הטעם הכל נגזר
 כן הוכיח אנשי סחר העיר: (ב) ואמר שוא משכמי מהמים ולכל יתן חשם כאשר גזר, לא כמחשבת
 קום, למלאכה או לסחורה, אכילי לחם בעצבון, וטעם אדם מוצעו ויעצו ותחבולותיו:

רד"ק
 בעבור, וגאמר על בין הבית שחשב דוד לבנותו, ולקחת המלוכה, ואומר עליו והשבים אבשלום ועמד
 ואסף כסף והיה ותחוש למלאכה ולא עלמה בידו על יד דוד השער וגו' (ש"ב טו ב). ואמר כנגדו וכנגד
 אלא ביר בני, וגם יש בו רמז למלך המשיח, כי גם העורים אותו שוא לכס משכמי קום: **מאחרי שבת**.
 הוא נקרא שלמה בשיר השירים, ונפרשו על שלמה אמר כנגד אודיה, שאחר לעשות המדד ולשבת בכסא
 חזקיהו, אמר על בית המקדש כי עמל דוד לבנותו, המלוכה ער שוקן דוד ושוב על המטה, ושניהם
 וכיון שלא רצה האל יתברך שיבנה לא בנה אותו, אכילי לחם העצבים, כי עמלו לקנות המלוכה ולא
 ופירוש בניו המתעסקים בבנין, וכן אמר על ירושלים עלחה בידם: **העצבים**, מן בעצבון תאכלנה (ויקרא יג:
 לפי שהיא ראש הממלכה ובה נבנה הבית, אמר מי ה: ואמר **אכילי לחם**, כי כמו שעמל אדם על הלחם
 שיבנה הבית ברצון האל יתברך, והוא שלמה בניו, כן עמלו על המלוכה ולא הועילו, ואמר כן יתן
 אותו הבנין לא יהיה לשוא אלא כאמת יהיה נכון ליידינו **שוא**, שלמה הוא ידדיה ידד האל יתברך
 הבית, כן עדי ירושלים ה' שימרה עצה להיות בני כמו שכתוב בקראת שמו ידדיה, ופירוש כן כמו שכתב
 מלך בה, ענין שברצונו היה שימרה הבית העיר: **השבים** לקחת המלוכה בעמלם, כן נתן האל יתברך
 ושקד, הוא ענין העסקות והשתדלות על העיר: **המלוכה**, בלא עמל לשלמה כאדם הישן, או בעודו
 (ב) **שוא לכה**, זה על אבשלום, שהקדים למורו באביו ישן ולא היה יודע בדבר המלוכה, כבר האל היה
מדרישי חז"ל
 אינו נטורי קרתא, ספייין ומתניין, הוא הוא דכתיב אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר (ירושלמי דמגילה).
 כן יתן ליידינו **שוא**, מאי כן יתן ליידינו שוא, אמר רב יצחק: אלו שותתים של ת"ח שמנודת שניה בעולם הזה
 ודוכתו לעולם הבא. (יבמות ע"ג.)

תרגום תהלים קכו
 תְּהוֹמָה עַל דְּשִׁלְמָה בּוֹנִיו בּוֹ אִם-יְהוָה לֹא-יִשְׁמַר-עֵיר שְׂוֹא | תְּהוֹמָה עַל דְּשִׁלְמָה בּוֹנִיו בּוֹ אִם-יְהוָה לֹא-יִשְׁמַר-עֵיר שְׂוֹא |
 אִין מִיּוֹמָא דִּי לֹא יִגְי שְׁקֵד שׁוֹמְרֵי-לֵב שְׂוֹא לְכֶם | מְשַׁבְּמֵי קֹוֹם
 קְרִיתָא מִן לְעוֹ שְׁקֵד שׁוֹמְרֵי-לֵב שְׂוֹא לְכֶם | מְשַׁבְּמֵי קֹוֹם
 אֲדִיבְכִלִי כִּיִּה אִין מִאֲחֵרֵי-שִׁבְתָּ אֲכִלִי לְחֵם הַעֲצָבִים בּוֹ יִתְּן
 מִמָּרָא דִּי לֹא יִמָּר מִמָּרָא דִּי לֹא יִמָּר

(א) שיר הפעלות שלמה, שיר זה אמר דוד הנער הולח לנצח חסם אשך צנו אומה (דמיה ג)
 על שלמה צנו, שלפני צרות הקודש שעמד לעמו (ב), לכן אמר המומור הוה, למען לך צני לצנות צמ
 צית המקדש, וצו ציוס ישא שלמה אש צמ פעיה, ולקויר ממארי המקום, ממאמר שלמיס מפן צה לשוא
 ועל זה נאמר כי על אפי ועל מממי היסה לי
 רש"י

מצודת דוד
 לא תצמח: בא יבא, אבל יבוא לביתו ברנה כעת (ו) משך, מלשון משכה והולכה: אלו פותחיו, ענין אגודת
 ישא האלמות מן השדה אשר בכרו ה' והביא בו חבואה, כמו מאלמים אלומים (מלשם לו: ו)
 אפיין המים, והוא כפל ענין במילות שונות, ורודד

לומר כן נהיה אנהני, עם כי בגולה אנו זורעים מעשה המצות בדמעה, על כי חושבים אנהנו שחס ושלים
 אבדה תקותינו ובתנם כל מעשי המצות, הנה כאשר בא יבוא זמן הגאולה אז נקבל הגמול בשמחה מרובה:
 (א) שלמה, אמר זה על שלמה, כי צפה ברוח הקודש אשר בעת יבנה את בית המקדש ישא את בת פועיה.
 ועליו אמר מה תועלת אם כן בבנין, כי אם ה' לא יבנה הבית, רצה לומר אם המקום לא יחפון בבנין על

אבן עזרא
 משך הכלי שלש בו הורע, וי"ו אלומוותיו שב אל דוד אחרי דואג, והחל המשרור להוכיח כי הכל ביד
 הורע, וזה משל לשכר שומרי התורה וסובלי הגלות: השם ולא כפי מחשבות אדם, ולא כפי שיפצ
 (א) שיר הפעלות שלמה, עכבור שלמה, כמו וללו במעשיו יחזיקו ככל כחו, והנה החל להוכיח הבנין
 אמר (דברים ג: ז), וזה השיר חיבורו אחר שהוא צורך גדול לבני אדם, ועוד כי היה
 מהמפורסם על שלמה כאשר חפץ דוד לבנות בית במחשבת דוד לבנות הבית, והכין הכסף והזהב
 לשם, והתנבא נתן כי שלמה בנו יבנו, אז שמח והתנשת, וטעם שוא עמלו אם לא יעזר השם, או

רד"ק
 והדבר רחוק שהורע בה יקצור ממנה אם לא יהיו והאל יתברך ראה דמיעו ומרחם עליו וממטיר על
 רחמי האל יתברך, כן ישראל בגלות עם כל צורם, הארץ, ובעת הקציר יבא אל ביתו ברנה תחת אשר
 והוריעה היא מעשה המצות, ועושים אותם בדמעה היה הולך וכוכה בעת הורע, וישא ברניה אלומות
 מפני צרת הגלות, ומיחלים לאל יתברך שיצאם קצירו אל ביתו, כי ישראל בגלות סובלי עול הגלות
 מהגלות, ויקצרו ברנה מה שזרעו בדמעה, והקציר הוא ונושאי משא לקיים התורה והמצות שהוא הורע
 הגמול הטוב: (ו) משך הורע, פירוש יקר הורע, ונקרא במשל, ובעת הגאולה שהוא עת הקציר יבואו אל
 הדבר היקר משר, לפי ששמו נמשך מרחוק והורע ארץ ישראל ברניה, ישא אלומות הטובות שייטיב
 יקר בארץ הנגב, והעני הנושא אותו הולך וכוכה עממה האל יתברך, וידיה להם גמול טוב: (א) שיר, זה
 מסתור שמה יאחר ולא יעמח מפני יבשות הארץ, המזמור נאמר על שלמה, ולמ"ד לשלמה ענינה

מדרישי חז"ל
 (א) **אם ה' לא יבנה בית וגו'**, קש (מד"ג) להתנבא פירוש רבי יהודה נשיאה שלח רבי היא רבי ייסא רבי אמר
 כהונה מכין לפני באצבע צידא ומעסיקין אותו עד מעבר קריאת לארעא דישראל לתקא ליהון סופרין ומתניין
 שינוע זמן השחיטה, לא היו מעסיקין אותו לא כונן ולא ליהון, בחד אתר לא שבתה תמן לא סופר ולא מתניין, אמר
 כנור אלא כפה, רמה די אמריס, אם ה' לא יבנה בית לחון אייתו לן נטורי קרתא (שומרי העיר), אייתו ליה אמר
 שוא עמלו בניו בו, (יבמות טו:).

נשיא הרמק
 (א) **ההצלחה תלויה בה' ולא בריבוי ההשתדלות**.
 (ב) **ה' מברך את הבנים**.

לשעה

פקודי

יימב

שלפו אויבנים, אבל מקדש של מעלה הוא מקום שאין חיד שלולת, ועודנו עומד ומכאל מקריב בו (תנינא י"ב), או אלוהו כמבואר בספרים הקדושים (עשרה מאמרות מאמר א' כל די חיד סי' כ"ג).
 וזהו שאמר בנה (המקדש שלמעלה, בעת) בניתי בית זבול (אכנסניא לשעתו) לך. (ואינו פועל ריק, כי הוא) מבול לשבתך עולמים, בבית המקדש שלמעלה, שהוא בנין עולמים:

וזהו שנאמר כאן, אלה פקודי המשכן (שלמטה, דונמת) משכן (העליון) העדות, אשר פקד על פי משה דייקא, ולא מבלעו, כי הוא בעיניו ראה תבניתו למעלה. ועוד נתכוון לנחם לבבנו באומרו אלה פקודי המשכן, חסרונן המשכן, שנחמר ונתמשכן בחורבנו, עם כל זה יש משכן, היינו שלמעלה. וכזה נכון הרמו כאן, וזהו שנאמר (במפרו כ"ד, ט) מה טובו אהליך יעקב (היינו מקדש שלמטה) שלא היה רק אוהל לשעה, כי משכנותיך ישרא, למעלה, והבן זה:

או יאמר אלה פקודי המשכן משכן העדות

ונתמשכן בהר נחלתך, קראו הר על שם חרבנו, ונתמשכן על עונותיהם של ישראל, ויש להבין מה ראה להוציא המקרא מפשוטו. ויבואר על פי מה שפירש מוה"ר"ח (ישמה משת, פי' תעוה עדיף כתיב דה' ובנו) תביאמו ותמועמו בהר נחלתך מוכן לשבתך וגו' (לעיל סי' י"א, כי פועל ריק ח"י, אבל הענין, כי ראתה חכמתו יתברך שאין ככה הארץ הנשמי הוא לקבל ולסבול אור קדושת בית המקדש השלישי אשר כוננו הוי"ו ליסודו על מכוון הר ציון, לולי השתי מקדשות הראשונות אשר עמדו במקום הזה, ועל ידם קנתה הארץ קדושה עדי תוכל לקבל ולסבול אור קדושת בית המקדש השלישי המקוה לעתיד, וזהו שאמר משה תביאמו ותמועמו בהר נחלתך, קראו הר על שם חרבנו,

ששי עקב ג' נעלה יי, עיישה, ובמדה שאדם מודד מודדין לו (פמלה י"א), שכמו שהוא הפך הרע שבו עד ששב לטוב ולכן נקרא טוב, כמו כן הכנים הספרא אהרא לעובדא דהושבנא, ובעל כרחו יענה אמר כי ההשבנו אמת וצדק, וזהו שנאמר מה רב טובך, כלומר מה רב מי שנקרא טוב והוא כולו שלך, והראיה, אשר צפת, אפילו מצד צפון, שמצפון תפתח וכו' (ויסיה א' י"ח) רמו לספרא אהרא, הוא גם כן ליראך, נכנס אלה למשמעתו, כמה דאת אמר אלה כי אשר פקד ואתמני על פי משה:

או יאמר אלה פקודי המשכן משכן וגו' ויהי

כאן, כבר דקדק רש"י על אומרו שני פעמים, ותירץ רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבניו, וצריך להבין למח רימו זה כאן, הלא די לצידה בשעתה:

והנראה לי כזה על פי שאמר שלמה המלך ע"ה (מלכים ב' ט) בנה בניתי בית

זבול לך וגו', עיישה באלשיך (פראות הנפגאות שם) א', ולי נראה לפרש על פי הוזהר תרומה דף קנ"ט (ע"א) על הפסוק (לעיל בה' ט) וראה ועשה כתבנתם, אוליפנא דאמר ליה קודשא בריך הוא למשה כל תקונין וכל דיוקנין דמשכנא כל חד כדחיו ליה כו', ואיתמא דא לא אתקם משכנא דלעילא עד דאתקם משכנא דלתתא, (אלא) ודאי הכי הוא, אבל המא משכנא דלתתא, משכנא ולא הוא מתסדר בקומתו עד דאתקם משכנא דלתתא, ע"כ. והיינו דכתיב (לעיל פ"י ט) הוקם המשכן, משכן דלעילא הוקם על ידי דלתתא, והנה המשכן דלתתא שלפו בו ידי אויבים, ולא היה בנין עדי עד, כי אם לפי שעה, דונמת בית זבול ואכנסניא שאינו רק לפי שעה, ולאורה היה פועל ריק ח"י, אבל האמת כי על ידי זה הוקם המשכן דלעילא, גם בניו שלמה בעת הוקם התחנותו, ולכן היה מיד ח' עליו השליל (דברי הימים ב' י"א) ואם כי בתחנותו

לב

פקודי

יימב

תשער

מבלעו זהו עיניו כחות ח"י, ומה נלמד גם בעיני השגה ועסקו עולם הכא צריך לנבול וסוף ובחנות צמצום (וכי הוא גונא מצינו בכמה עינים, וכמו שאמרו (תבנית ג) המבובו אל יבזבו יותר מחומשו). והוא שאמר (במפרו י"ב) א"כ "ידבר" ה' אל משה (שלמשה הדיע ה' דבור קשות, שלמעלה מהשגות אנשי, ואל אהרן "לאמר" (אמירה רכה, מה שאפשר לאנשי, ואת חקת התורה וגו' לאמר וגו' ויקחו אליך, לך אני מגלה מעמי פרד ולא לבלעדך, כי קצרה יד איש מבלעדך להבין ולהשכיל:

וזהו חוקת כל התורה, לכל יהרסו לעלות

יותר מכפי השגת שכלם, שבכל התורה צריך להתנהג בבחינה זו, שלא יכבה הגר מרוב שמן הוא השגת השכל יותר מערכו, כי אם ימוד האדם את עצמו עד כמה האפשרי לפי שכלו, זה יאר עיניו בתורתו וידבק לבנו במצותיו:

השגה, אוי ח"י עיני השגתו כחות ומקולקלות, וכדמצינו (לעיל בה' י"א) ויחוו וגו', וראה מה עלתה בידם (תתחמא בתקולות סו), וכן הציץ ונפגע (תנינא י"א), וכוונמה, והיינו דכתיב (לעיל בה' ט) ונגש משה לברו וגו' והם לא יגשו, וכבר אמרו רש"י שם י"ב, כ"ד אתה מחוצה לעצמך ואהרן מחוצה לעצמו וכו', והיינו כל אחד ואחד לפי מדרגתו ואל יהרסו לראות, בדכתיב (שם י"ב כא) פן יהרסו וגו' ונפל ממנו רב:

ודבר זה נזכר ללמוד עוד כמה שנאמר ויקחו

אליך פרד, ואמרו חז"ל (במפרו י"ב, ט) לך אני מגלה מעמי פרד אבל לאחרים חוקת, אם כי משה ואהרן שקולין וכ"ד א' סו, עם כל זה לא השיג אף אהרן מעמי הפרד, רק משה לבדו. והקצר קצרה ידו ח"י מהודיע סוד ה' ליראיו, אין זה כי אם מחמת קוצר המשיג, כי הוא מעם ממור ונעלים, לא יוכל ידע בלתי משה רבינו ע"ה, כי אם הציץ כזה הסוד איש

פרשת פקודי

אלה פקודי המשכן (וה' כא). בזהר (פקודי רב) רבי זוסי פתח (תוליד לא, ט) מה רב טובך אשר צפנת ליראך וגו', מה רב טובך דא הוא אור כו', מלבד זה יש לרמוז כדאי קרא ולהסמיכו לכאן, על פי דברי הוזהר לחלן (שם רכ"א) תא חזי בהאי שעתא ודעבידתא דמשכנא אהרניכ, הוה ספרא אהרא אויל ושאט כו', עד הקדושה בריך הוא כפוף ליה לקמיה דמשה, ואהו עבדי הושבנא דמהימנותא בעל כרחיה, דכתיב אלה פקודי המשכן, כמה דאת אמר (ישעיה ס"ט ט) גם אלה תשכנה, וכתיב אשר פקד על פי משה, דתמן אתמני ואתפקיד עד דעביד הושבנא כו', עיי"ש:

ויש לומר המעם שהיה זה בביתו של משה, על

פי הגמרא (ירושלמי ברכות פ"ט ד"ה) דוד המלך הרגו, דכתיב (תהלים קמ"ב) ולבני חלל בקרב, אברהם אבינו הפכו לטוב, שנאמר (תהיה ט' ז) ומצאת את לבבו נאמן, וכמו כן משה רבינו ודאי הפכו לטוב, כמאמר חז"ל (מנחות ג"ג) יבא טוב זה משה דכתיב (לעיל ג' ט) כי טוב הוא, וידוע כי נולד ככל מדות רעות כדאימא בספרים, ועל כן פירש מהאשה (שם פ"ג) ומפני כן הרג למצדי (לעיל ג' י"ב) ועל דרך שאמרו (שבת קנ"ג) מאן דנולד כפול מאדים להוי סבחה או מוחלא, והפך כל מדותיו לטוב, וכדאימא בספר סדרו של שבת (ד"א) שורש

אתקם משכנא כו' כדון אתפרש הילא דיצר הרע ובכו' מעל תוקפא הדייא כישא נוקבא דידיה ולא יוכל לשלמא כו' עיינש:

וידוע (רשי' בראשית כה, טז) כשזה נופל זה קם וכמבואר בזהר (תע"ל, ממילא נתחוד יסוד ומלכות, דבר ונוקבא דקדושה, וזהו שנאמר וירא משה את" (מלכות) ויהי ויהי רמ"ו), כ"ל" (יסוד צדיק (שם בראשית י, לא), יחוד יסוד ומלכות) "המלאכה" (היי"ח אדני עולה מלאך, שתי הדי"ן, אמא וברתא (שם פתח רמ"ג), והנה עשו "אותה", כי שברו חית קנה, ועשו מדו"ת ה"א, ומק"ף ה"א, והיינו ויהנה" עשו "אותה" ("אות ה"א", על כן) וגו' ויברך אותם משה:

ובהעלות העני מעל המשכן יסעו בני ישראל וגו' ואם לא יעלה העני

ולא יסעו וגו' (לח"ו, מזה נראה בעליל כי על פי ה' יחזו ועל פי ה' יסעו (במסג' כו, וזהו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם, שנוסעים גם עתה ממקום למקום, ישכילו ויבינו כי הכל הנייתם ומסעם על פי ה' יחזו ועל פי יסעו, כי הוא המכין מצעדי גבר (ואין צריך לחם שנלחץ רש"י הנייתם גם הוא קרוא מסע, עיינש), ואם יהנה האדם, עני ה' הוא השכינה אתו בבית, ואם יסע, השכינה אתו לשמרו בדרך, כדאיחא בזהר הק':

ובזה הענין נעוץ סוף הספר בחלתו, ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו (רא קודשא בריך הוא ושכינתיה) באו עמם, עיני שם בזהר הק' (שפת

או יאמר ובהעלות העני וגו' יסעו בני ישראל בכל מסעיהם ואם לא יעלה העני ולא יסעו וגו' לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם וגו' (לח"ו, נראה לפרש דקאי על הנאמר למעלה שהיו נוסעים והונים

וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה וגו' ויברך אותם משה וגו' (מגו, תיבת "הנה" לכאורה אך למותר, ויבואר על פי דכתיב (על כה, ט) ויקחו לי תרומה, פירש רש"י לי לשמי, וכמו כן כתיב אשר ידבנו לכו דייקא תקחו את תרומת, שזה הביב אצל, וכן בגוף העשיה כתיב (שם לא, ז) לחשוב מחשבות לעשות, והמופת על זה אם הנתניה והעשיה כבוננה רצויה למען שמו יתברך לקיים רצונו, הוא מה שנאמר (תהלים י"ט, פקודי ה' ישרים משמחי לב, וכתיב (שם ק"ט, ס"ט) שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב, ואם אודך גמר העשיה שש ושמת, זה לאות כי עשיה רצון בוראו, על כן הלכ שבו משכן רוח החיוני שש ושמת, אבל אם איננה כבוננה רצויה כי אם להתפאר או איזה כוונה בלתי כבוננה לטובת עצמו, דלא פרתא לעילא, או לא ישמח בה:

וזהו שנאמר וירא משה את כל המלאכה, והנה" (לשון שמחה, מדכתיב (על כה, י) הנה הוא יצא וגו' ושמה בלבו, כמבואר במדרש (פס"ה) פרשת קרח (ק"ח) עשו אותה (ששמחו על עשותה, זה לאות) כאשר צוה ה' כן עשו (בלומר, שעשו רק לקיים מצותיו יתברך, על כן) ויברך אותם משה:

או יאמר וירא משה וגו' (מגו, מגו, על פי זהוהר פינתם רנ"א ב', נער חית קנה (תהלים ס"ה, לא), חית דא היה דאתאחיד בה עשו קנה דא דכורא, (שם רנ"ג) דא איהו קנה דנעוץ כימא דכא, תא חוי, כמצרים איהו שלמא ברוא דחמוץ, כיון דחבר לה קודשא בריך הוא, אפיך חמץ ואעיל מציה, חבר ה' ואתעביד ה', ומיין קודשא בריך הוא לתברא רגליה דק"ף מ"קנה" וישתאר "הנה", דכתיב (שש"ה, ט) הנה יי אלקים בחוק יבוא וגו' הנה שכרו אתו וכו', ועיין שם במקדש מלך וברמ"ז (רמ"ג), ומבואר בזהר פרשה זו דף רל"ז (ע"א) כד

שייפין ואברין כדיוקנא דאדם, ובנין כך כלוהו סלקין ברוז דיהודא כו', עכ"ל. וכמו כן אמרו ציורא דמשכנא וציורא דעובדא דבר נש כולא חד, והאדם יש בו רמ"ח אברים ושמה גידים, ציורא דאורייתא, רמ"ח מצות עשה ושמה מצות לא תעשה (וזהו ישיבה קטא, נסתרות התלויות בלב, ונגלות כדבור ומעשה, וכמו כן באדם אברים יצוינים ופנימים, וכמו כן היה במשכן, וכמבואר בכמה ספרים הק' ענין בלי המשכן דונמת אברים של אדם, ומי שמקיים מצות התורה ומוכך אבריו וגידיהו, הוא עצמו דונמת ותכנית המשכן, אהלו ומכסהו וכליו:

וזהו שאמר חתוב (שם כה, ט) ועשו לי מקדש ושכנתי "כתוכס" (דייקא), ככל אשר אני מראה אותך, לא אמר לך, כי אם אותך, כלומר את עצמך, את תכנית המשכן וגו' וכן תעשו גם אתם לדויות בעצמיכם תכנית המשכן, וזהו שנאמר פרשת ויקהל (שם ל"ה, י"א) וכל חכם לב

ככם (בעצמותיכם ובקרבכם ממש) יבואו ויעשו וגו' את המשכן את אהלו וגו', ועיין באור המאיר (פ"ר דברים, ע"פ ואמר אלכ"ס) בבואור הכתוב (ויקרא כ"ג, ט) הנה את בית ישראל את תבית ויכלמו מעונותיהם, שהרחיב הדברים, והכלל, אם האדם הוטא באחד מפרמי אבריו, נאבד דונמתו מהכלים של המשכן הרומז לבהונת אבר הזה, וממילא מוכרח

ליחרכ בעונותיהם, עיינש:

ומזה ידעית ההפכים בשוה, עת נבנה בית המקדש עם כל כליו, מזה נראה בעליל כי נבנה קמת אדם עם כל אבריו וגידיהו בשמירת מצות התורה כולה, אחת מהנה לא נעדרה, וזהו שאמר כאן וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה, (מזה נראה ונשמע כי) כאשר צוה ה' (בכל התורה כולה) כן עשו, כי המשכן ציורא דבר נש, ובר נש ציורא דאורייתא, וכולא חד, כאמור, והכן זה:

ושמא תאמר אם כן מה תועלת ממנו, על זה אמר מכוון לשבתך פעלת ה' דייקא, וזהו שאמרו דוד לחוק אמונתנו (תהלים קנ"א, א) אם ה' לא יבנה בית (לעמית, אם כן) שוא עמלו בוניו כו', במקדשות הראשונות, וזה לא יתכן, אלא והאי עתיד הקב"ה לבנותו, כמאמר משה, ע"כ דבריו י"ל:

והנה, מלת פקודי יתפרש בארבעה לשונות, לשון מנין, ולשון חמרון כמו (במסג' לא, ט"ז) ולא נפקד ממנו איש, ולשון זכירה כמו (בראשית ג, כ"ח) פקוד יפקוד אלקים אתכם וגו', ולשון (אסתר ב, ט) ויפקד המלך פקידים, וזהו שאמר אלה פקודי המשכן משכן (שעתידי להפקד ולהרויב ולהתמשכן, וברואי אוני פועל ריק, כי אם זה) העדות אשר פקד (נוכר) על פי משה, כלומר, שזה עדות על מקדש השלישי העתיד שאמר משה מכוון לשבתך פעלת ה', כאמור: **ל**

וירא משה את כל המלאכה וגו' (מגו, מגו, על פי זהוהר (תהלים קס"ב ע"ב על הפסוק (על כה, א) ואת המשכן תעשה וכו', דא הכא רוא דיהודא כו', דכתיב ביה (שם ו) והיה המשכן אחד, לאתחזאה דכל שייפין דנופא כלחו רוא דנופא חד, כבר נש את ביה כמה שייפין עלאין ותתאין, אלן פניפאין לנו, ואלין כאתנלא לבר, וכלחו אקרין נופא חדא כו', אף הכי משכנא, כלחו שייפין כנונא דלעילא, וכד אתחברו כחדא כדון כתיב והיה המשכן אחד, פקודי אורייתא כלחו שייפין ואברין ברוזא דלעילא, וכד מתחברו כו' סלקין לרוזא חד, ברוזא דמשכנא דאיהו אברין ושייפין, כלחו סלקין לרוזא דאדם, כנונא דפקודי אורייתא, דהא פקודי אורייתא כלחו ברוזא דאדם, דבר ונוקבא, דכד מתחברו כחדא אינון חד רוא דאדם, מאן דנרע אפילו פקודא חדא דאורייתא כאלו נרע דיוקנא דמהמנתא, דהא כלחו

הפסוק (על כה, א) ואת המשכן תעשה וכו', דא הכא רוא דיהודא כו', דכתיב ביה (שם ו) והיה המשכן אחד, לאתחזאה דכל שייפין דנופא כלחו רוא דנופא חד, כבר נש את ביה כמה שייפין עלאין ותתאין, אלן פניפאין לנו, ואלין כאתנלא לבר, וכלחו אקרין נופא חדא כו', אף הכי משכנא, כלחו שייפין כנונא דלעילא, וכד אתחברו כחדא כדון כתיב והיה המשכן אחד, פקודי אורייתא כלחו שייפין ואברין ברוזא דלעילא, וכד מתחברו כו' סלקין לרוזא חד, ברוזא דמשכנא דאיהו אברין ושייפין, כלחו סלקין לרוזא דאדם, כנונא דפקודי אורייתא, דהא פקודי אורייתא כלחו ברוזא דאדם, דבר ונוקבא, דכד מתחברו כחדא אינון חד רוא דאדם, מאן דנרע אפילו פקודא חדא דאורייתא כאלו נרע דיוקנא דמהמנתא, דהא כלחו

עגנא וקא נספין עד יומא יעלה העגן ולא יסעו עדיונים העלתו;
 ראספיקולותיה: זה ארר עגנא דהי פו עגן יהודה עלהפושבן יומם ואיש
 יקרא דיי על משכנא ביממא תהיה לילה בו לעני כלבית ישראל
 וחיוו אשתא הוי כלתיה ביה
 לעני כל בית ישראל ככ
 מספיקולותיו: חזק

רשימי
 לקט בדרי
 (בייחא דר' יעשיהו: אלה) לעני כל בית ישראל (יב) פי מינח מסעיהם זה השע לנו כמו הכלהן כספון
 ככל מסעיהם. ככל מסע שהיו נוסעים היה הכען לוי שפירשו מסע ממנו. אלא פירשו מנייסם. וקולו
 שזין בממוס אשכ יתנו ססי. מקום מנייסן ארף הוא מסעיהם סמלית המנייה ליעד להגן עד שבאו למקום
 קרוי מסעי, וכן (בייחא דר' יוהן) יולך למסעיו, וכן (במד' כב)
 אלה מסעי, לפי שממקום המנייה חזרו ונסעו השפעת לי בניי חיי ומוזוניי - גם מיימית
 לקט בדרי
 חבלת פרשת פקודי וספר שמות
 ונשלם סדר שמות - ברוך הנותן עוז
 ותעצומות

למשכנא ולמדבחה ויהי זה
 פרסא רחבע דרומא ושני
 משה ית עבדיה: זה יחפא עגנא
 ית משכנא ומנא ויקרא דיי אהמרי
 ית משכנא: זה יתא יביל משה
 קמיעל קמשכנא ומנא ארר שריא
 עגודו עגנא ויקרא דיי אהמרי ית
 משכנא: זה ובאסתלקות עגנא
 מעפוי משכנא נספין בני ישראל
 ככר מספיקולותיו: זה ואם לא יסתלק

רשימי
 לקט בדרי
 וזאת המרי יעשה אונק לומר קן, והענין הוא שמינה זו (לה) ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד.
 פעמים בלא כה"ל כגון לקרנה אל המלחמה ופעמים בלא וכתוב אחד אומר (במד' יז סיני) ובכל משה אל אהל
 ה"ל, כי לקר או לקרנה היינו קן, ודבר ידוע הוא שאם מועד, כל הכתוב בשלישי והכריעו בנייהם, כי שכן
 אום אמרונה שבמינה ה"ל ובלא אלו הכינוי נפק ונעשה מן עליו הכען, אומר מעתה כל זמן שיהיה עליו הכען לא
 יה"ל מ"ו, כגון סממה - סממק, סמלה - סמלמס, כמו כן היה יכול לצווח נסתלק הכען" נכנס ומדבר עמו
 כמה שלפניו מן קרנה נעשה קרנמס, ונלא ה"ל נעשה קרנמס
 קרנמס היינו קן: זה הנה שהוא פסוק זו ענמה, נקרא פסוק הנה, לומר ענין שלישי (סד"ז): (יא) לא היה ואם רק
 בהסמל הקממס המשכן ויכס העני אום, "אלא מועד" וכדו ה' "מלא" אום המשכן, אלא אמר עבד וכן נק"ק על הכפורת
 (רשב"ם):

אור החיים
 ענין לדוד לוח' זה אום משה: זו צכר סיני שם נאמר ומראה כבוד ה' כאשר
 כפרסת משפטים (כ"ד י"ח) ויצא הכען ויעל אל הכר"ם פירוש מקום שאין שם
 משה צמור הכען, שם היה אומר שקרא אלו ה' שוכן כבוד ה' מה שאין כן צמח שלפניו שהיה
 נמן זו כח"ם. או יאמר על זה האופן ולא יכול כבוד ה' מלא המשכן ולא יכול לנכנס צמחוס מלא
 משה וגו', והענין כי שכן עליו הכען ואין מליאות זה כמליאות האומר צפרסת משפטים כי כן
 כבוד ה' מלא אום המשכן מה שאין כן הכען שכל

אור בדרי
 חבלת פרשת פקודי
 כבודו יסבך:
 חבלת פרשת פקודי
 כבודו יסבך:
 חבלת פרשת פקודי
 כבודו יסבך:

לומר, עשה אומר מחמת שכל אלו מלא ה', אלא אלו צממק נעשה אומר צמולו וכוונתו כמו שנעשה.
 בקליפה נמן זו כח"ם. (ככ) אלא לא על ראשו ממש, שהיה עם כבודו יסבך.
 חבלת פרשת פקודי כבודו יסבך בניי חיי ומוזוניי

תולדות ישראל - גמ"ה
פרק האדמו"ר געווענדיקע
א. א.

מעודה שלישית פ' פקודי

76

א. אלה פקודי המשכן משכן תענית אשר פקדו על פי משה גי' וצ"ב

למה היה גם פקודי המשכן צריך להיות על פי משה.

והנה בסוף פירשתן (שמות מ, לה) נאמר "כי ענין ד' על המשכן

יופם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם". ופירש"י:

מקום חנייתן אף הוא קרוי מסע, וכן וילך למסעיו (באישית ג, ג) וכן (במדב

לג, א) אלה מסעי בני ישראל, שלא היו רק נסיעות גשמייות, אלא המסעות

בשם מסע.

ונראה שמסעות בני ישראל, לא היו רק הליכות גשמייות ממקום

למקום, אלא עליות רוחניות ממעלה למעלה. וכן איתא בספר"ק בענין

"אלה מסעי בני ישראל", שלא היו רק נסיעות גשמייות, אלא המסעות

היו מכוונות נגד שם מ"ב. ולכן אף מקום חניה נקרא מסע, שלא היה

להם זה למקום מנוחה, אלא גם בו התעלו בעוד מעלה.

ויש לבאר מעלת מקום חניה, כי הנה בכל פעם שאדם מתעלה

ממדרגה למדרגה, צריך להתבונן ולעשות חשבון הנפש לדעת "מאין

באת ולאן אתה הולך כו'" (אבות פ"ג מ"א), ועי"ז זוכה לעלות עוד מחיל

אל חיל. והוא על דרך שאמרו חז"ל (ח"כ א, ג, הו"ב כ"ט) וקרא א, א) מה

היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה. כן

היו גם חניות משמשות להתבונן בין מסע למסע, ועי"ז יכלו להתעלות

למדרגה גבוה יותר. וכיון שכל התבוננות וחשבון גרמה להם עליה

ממדרגתם הקודמת קרויה אף היא מסע.

מה שנאמר לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא". דלכאורה קשה למה שכתב דוקא מה שעשה ויום לעמודים. ונל"פ, שכסף האדנים כו' אשר שייכים לעולם העשה ולאות ה"א לא נעלמו ממנו, אך האלק ושבע מאות כו' שהם שייכים לאות וא"ו, הרי כיון שלא נמצא ענינם בעולם העשיה, נשכחו ונעלמו ממש רבינו. ולזה "האיר הקב"ה עיניו", היינו שהאיר עיניו לראות ענינם בעולם היצירה - אות וא"ו שבשם, ו"ראה אותם עשויים ויום לעמודים". וזהו שממשים המדרש "לקיים מה שנאמר לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא", שכל זה נמשך לישראל על ידי נאמנותו של משה רבינו לעשות רצונו ית"ש.

ועפ"ז יתפרש מה שכתב כאן בעת "פקודי המשכן", ענין "משכן העדות" שהיא "עדות לישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם", כי בעת פקודי המשכן נתגלה שתיקנו אות וא"ו ה"א שבשם, שהרי המלאכה היתה דים ולא נשאר ממנו הותר, והיינו שזכו ישראל להמשיך מרצונם למעשה כנגד תיקון אות וא"ו ה"א שבשם. וכשנתגלה יחוד זה, שהוא ענין השראת שכינה בתחתונים, היה זה עדות לישראל שיותר להם הקב"ה על מעשה העגל.

ה. ובוה יש לפרש מאמר חז"ל (שבת ק"ח, א) "המענוג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים", דא"א ליתן "נחלה בלי מצרים" אלא למי שיש לו נאמנות - כמשה רבינו - שלא יגע במה שאינו שלו. אבל "המענוג את השבת", כלומר שלא זו בלבד שיש לו עונג שבת, אלא פועל שיהיה להשבת תענוג ממנו, מתורתו ותפלתו ומעודותיו בשבת, וכל רצונו הוא לעשות רצונו ית"ש, הרי יש בו מדת משה רבינו שנאמר בו בכל ביתי נאמן הוא, ולכן נותנים לו "נחלה בלי מצרים".

וה"ר שנובה להתענג בשבת ולענג את השבת, ועי"ז נזכה ל"נחלה בלי מצרים", ול"רב ברכות", שפע ברכה והצלחה בכל עניניו, והעיקר שנובה לביאת בן דוד כמורה דיין ברוב רחמי וחסדיו.

ההתבוננות וחשבון הנפש, כמו"כ גם פקודי המשכן, לא היה רק חשבונות המשכן, אלא גם חשבון נפשות ישראל, והבן.

ג. והנה הוכרנו כבר (כלל שיק) משי"כ האור החיים תק"ע עה"כ (שמות לו, ז) "המלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אתה והותר", שמשמיענו הכתוב חובת בני ישראל בעיני המקום, שהגם שהביאו יותר מהצריך, נכנס כל המונבא בית ד' במלאכת המשכן ע"י גם. ונראה שלא רק במלאכת המשכן היה כן, אלא כמו כן הוא בנפשות ישראל בכל דבר שבקדושה שעושים, אין דבר נותר, שעבודתו וחרותו של כל אחד ואחד מישראל אינה מיותרת, אלא הכל מונבא בית ד'. ואל לאף אחד לחשוב שהוא נותר חלילה, כי גם בלעיו וכלי עבודתו יגאלו ישראל ויבנה בית המקדש, אלא כל אחד הוא נצרך, וכל פעולה ופעולה ואפילו כל מחשבה טובה של כל אחד ואחד מישראל אינה נותר, אלא היא נכללה בעבודת לאוקמה שכינתא מעפרא וקירוב ב"את משיח צדקו במדרה בימינו.

וזה ואלה פקודי המשכן ג' אשר פקד על פי משה, שבכלל פקודי המשכן, פקד משה רבינו ועשה חשבון לכל אחד, אך עבודתו לא נותרה, אלא היתה נצרכה למלאכת המשכן. וכל זה מושם שמדות ועצמות המשכן היו נפשות עם ישראל, אשר בהם נאמר (שמואל ב' ד, יד) "לכלי ידח ממנו נדח", וכל נפש מישראל היא חלק מהכלל ישראל כולו.

ד. ועבודה זו שייכת ביותר לשבת זה, בהיותו שבת הפסקה בין הד' פרשיות, והיא בחינת חניה שגם היא קרויה מסע, ועליו נאמר "מה היו הפסקות משמשות ליתן ריוח למשה להתבונן בין פרשה לפרשה". וכפשו שבת זה שהוא חניה קודם שבת זכור הבעל"ט, אשר צריך כל אחד להתבונן ולעשות חשבון הנפש, לדעת אם הוא מוכן למלחמת

קמה

כ. והנה ידוע, שפנימיות המשכן כאמת היה בנוי מנפשות ישראל, והזבח והכסף וכל המשכן היה רק לבוש חיצוני שבהם התלבש נפשות עם ישראל, בבחי' "נפשם בהם התעטף" (ההלים קז, ה). ובוה פרשנו הציווי (שמות כה, ב) "מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי", היינו שתקחו לתרומות המשכן "מאת כל איש אשר ידבנו לבו" היינו לבו ונפשו ממש, בבחינת "ואהבת את ד' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאורך" (דברים ג, ה). וזהו שאמרו במדרש (המא בחיים ושלום) "ויקחו לי תרומה, הה"ד שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד", היינו רק ממי שמקיים ציווי דקריאת שמע, במצוה הראהבת ג' וזה "מאת כל איש", ר"ת אורחית שמע ישראל ד' אלקינו ד' אחד [ועד"י] כתב כ"ק אא"י בעל הדכי תשובה י"ע בתפארת בנים (כי תשא) במצות השקלים למושכן "ונתנו איש כופר נפשו לר'", היינו למסור נפשו להש"ת]. ובוה יש לכאר ענין "מטבע של אש שהוציא מתחת כסא הכבוד ואמר זה יתנו" (תחומא כי תשא ט), הדיינו שבחיזונות היא מטבע, אבל הוציאה מתחת כסא הכבוד, מקום נשמות של ישראל, להורות שכן צריכה להיות תרומת השקלים, להיות המטבע לבוש לנפש ישראל המתעטף בה.

[ועיין מש"כ האלשיך הקדוש עה"כ (שיר השירים ג, ט) "אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון, עמודיו עשה כסף רפדתו זהב מרכבו ארגמן חוכו רצוף אהבה מננות ירושלם", שהבית המקדש שעשה שלמה היה כמראו החיצון "עמודיו כסף רפדתו זהב מרכבו ארגמן", אך "חוכו", היינו הפנימיות, היה "רצוף אהבה מננות ירושלם", והעמודים כ"י היו לבושים לאהבת כנסת ישראל לאביהם שבשמים].

ולפ"י נראה, שבעת "פקודי המשכן", נפקדו ונעשה חשבון גם על כל נפשות ישראל שהביאו תרומה למשכן. ובוה יובן מה שהמפקד היה צריך להעשות "על פי משה" דוקא. ובוה יש לדודש שילוב וענין סוף הפרשה בתחלתה, שכמו שהחניה קרויה בתורה מסע, מושם מעלת

קמד

ליל שבת קודש פ' ויקרא, שבת זכור

א. ויקרא אל משה וידבר ד' אליו מאהל מועד לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אךם כי יקריב מבם קרבן לד' גו'. וברשי"י: לכל דברות ולכל אמירות ולכל צווים קדמה קריאה לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשים בו שנא' (ישעיה ג, ג) וקרא זה אל זה כו'. ויש להבי'ן, למה אמר הבנין אב שללל הדברות קדמה קריאה - ויקרא כאן בפרשת הקרבנות.

והנה במדרש (ויק"ד פ"א א): רבי תנחום בר חנילאי פתח (הולאם קג, כ) ברכו ד' מלאכי גבורי כח עשוי דברו וגו', במה הכתוב מדבר כו', הא אינו מדבר אלא בתחנותי, ד"א נקראו הנביאים מלאכים כו', ודכוותיה (שופטים ג, א) ויעל מלאך ד' מן הגלגל אל הבוכים, וכי מלאך היה והלא פתחם היה ולמה קורא אותו מלאך, אלא א"ר סימון פתחם בשעה שהיחה רוח"ק שורה עליו היו פניו בערות כלפידים כו'. א"ר יצחק בשומרי שביעית הכתוב מדבר כו' דין חמי חקליה ביידה כרמיה ביידה ויהבי ארנונא ושתיק יש לך גבור גדול מזה, רבי הונא בשם ר' אחא אמר בישראל שעמדו לפני הר סיני הכתוב מדבר, שהקדימו עשייה לשמיעה ואמרו (שמות כז, ז) כל אשר דבר ד' נעשה ונשמע, לשמוע בקול דברו כו'.

ב. והנה לעיל (שמות מ, לד) כתיב "ולא יכל משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ד' מלא את המשכן", והא "ויקרא אל משה גו'". ונראה לכאור בזה, הנהגה בבריאת שמים וארץ נברא העולם באופן

קמו

עמלק, אם הוא באמת שונא בתכלית השנאה את קליפת עמלק וכל הרשעה והפומאה, עד שהוא מוכן ללחום במס"ג נגדה, או שמא חליצה נתפסה בו מקצתה ר"ל. והתבוננות זו גם היא מעבודת הד' פרשיות. ועיין במדרש (תנחומא כי תצא ח א) "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרים, אמר רבי לוי, אף משה רמזה להם בתורה, שנאמר, לא יהיה לך בכיסק אבן ואבן, לא יהיה לך בכיסק כו' מה כתיב אחריו, זכור את אשר עשה לך עמלק". ויש בזה רמז לענינו שמלחמת עמלק תלויה בחשבון הנפש בשיקול של יושר וצדק, וכשם שלא יהיה לך בכיסק אבן ואבן, כמ"כ לא יהיה בביתך, היינו בענין הפרטיות בעבודת ד', ואז תוכל לקיים זכור את אשר עשה לך עמלק.

יהי רצון שנובה להחבונו כראוי במעשינו, לחקן את אשר שחתנו ולדטיב דרכינו מכאן ולהבא, ויהיו מעתה כל מעשינו לנחת רוח לפני ית"ש, ונובה ונחיה ונראה בישועת ישראל ונאולתן מותרך נחת ושמחה ומתוך ברכה והצלחה בכל ענינינו, בכיאת בן דוד במהרה דיין ברוב רחמי וחסדיו.

קמו

תקבא שמוות ל תשא

אור החיים

נפשו לה' אשר טמא על הנפש, צפקוד אוחס פירוש והוא אומרו ולא יהיה בהם נגף צפקוד אוחס^(ט) כמשמעותו, ועטם אומרו ונתנו צמוספת ואח"כ^(י) ללך אחד אחד אלא על ידי דבר אחר ודרך מספר זה אין שלריך קודם הכרת החטא כי לא טוע עשה וטמא צו הקרבת הסועלת^(יא) אלא הכרתת המזק הנמשך בנפש ואחר כך יתן כופר נפשו לה'. עוד וילכה מהמספרי, והוא מה שמלניו לשאל דכתיב (ש"ל) צאומרו לפקודיהם וגו' שאין לך רשות למוותם אלא (י"א) ופקדם בצוק פירוש צמרתיות וזולה פירושו לסיבת פקודיהם פירוש ללך סמוסם אם נחספו זה חקשה מי הכייר לשאל לפקוד ישראל צמרתיות מהם ותלה לעמוד על השפתיים או שנגסו בגדר והחורה אמרה זה יתמו כל הטוער על הפקודים הכנת הסוסרי^(יב) צאומרו (שם) עדיך שאו את ראש מתלית השקל ולדבריו תמלא נחת רוח בעיניו^(יג). וגו' ללך שירדו לעלמיה או לסיבת טורף המספר ונתתו לצי להסביל צמטשה דוד (ש"צ כ"ד), כי לפי לערוך מלמיה עם אויב ודומיה, וצא לשלול שאין השמע מהכחוצים כי מנה ישראל אחד צלא למוותם צלא סיבה כלל, ואומרו ונתנו צמוס' וא"כ אמלניו נוסף על שמנאם ללא דבר, והם דברים להיות הדבר תנאי נוסף על תנאי ראשון שלריך תמוהים שיעשה דוד המלך עליו שלום דבר זה לפקודיהם עוד לריך להא איש כופר וגו', ודבר זה^(יד) מה, ומלניו שח"ל (בכרות ס"ב) אמרו כי מן אינו מובג אלא לאוחו זמן שהיו ישראל חייבים על השמים הכשלויה דבר שאפילו תיזוקות של בית העגל אבל לדורות אין טורף צמתייה, ועיין צפסוק רבן וכו' לעטם אומרו (ש"ל כ"ו) אם כ' הסיק דיי עש"ד, פירוש דבריהם כי ללך שקרא לה' ח"ו וילא יהיה בהם נגף צפקוד אוחס, וגרלה למה כפל לומר פעם צ' צפקוד אוחס, לריך לדעת (אצות פ"ד) הטוער עזיבה אחת קונה לו קטיוור אחד והוא מין העון ממש כעמשה, ולוה נצרה כי ללך שבה המורה על זמן שהיו חייבים לשמים מלאך רע מסית שמו והסיתו והטעמו לנשות כן לסיבת עון העגל ויאמר האומר צמוסם אחר כשירלה למנות און קפידה צבר ויטול למוותם אחד אחד צסוד אומרים (שם) עזיבה גוררת עזיבה, ותמלא לוח אמר ולא יהיה בהם נגף צפקוד אוחס ריבה כי העון עשה דוגמתו שכסם שדברי דוד שאמר מנין אחר וזאת הראשון שאם עליו צלא האוכרה^(טו) הסיק כשגרה היתה ממנו וח"ו צמתיין לדבר שאם יפקוד יהיה בהם נגף. עוד וילכה על זה דודך מילין ללך עילמה חלילה ומי עבד יורא מאלהיו כדוד כי מלצד שנגמיה הם מפריים על נפשם^(טז) עוד אלא שגגה היא כמו כן לא רוסם מהמסית לנשות ולא יהיה בהם נגף צביצת פקוד אוחס, וממלא דבר בלתי הנון כמוד, ועדיין קשה היתה לגבי דוד דבר אחר וידע כי המנין מלך עלמו יאוצב הנוף. אמריון שטעה מה נענה ציואצ ממה נפטר הקשה, עוד וילכה כי ילו כ' צ' דברים, הא' שיהיה המספר אם דברי דוד צלו חליו סחס פקוד צני ישראל מי על ידי נחיות דבר צאומרו ונתנו וגו', וכמו שצויאר אמר לו שאין כוונת דוד לומר לו שפקדם על פי צאומרו זה יתנו והוא לטעם כפרת נפשם, והב' החורה ומן הסחס לא ילך לומר אליו דבר שלא ימנו אוחס אחד אחד אלא על ידי דבר אחר, שתיזוקות וידעיים אוחס, ואם נאמר כי דוד לוח עליו

אור החיים

(ג) כשמתה אוחס. (ד) הים שלריך הוא"ל הפסן התיבה מעבר לעמוד, אבל למה כל זמא יהיה לו לומר יתנו איש וגו'. (ה) פירוש שערבו מוקס פניה. מלמיה ודומיה. (ו) שלריך (ימן כופר דוקא, ולא די צמרתיות ודומיה. (ז) אין היותה לומר שיהיה זה א' משפ"ה לא תעשה, אלא לפי שאמר הקב"ה למושה שמיני הנוסים צלא אמלניו יצא נגף, כפל ורזו שום לדורת יהיה כן וכן מה שאמר ו"ל (ויחל כ"ט) עובר בלא וכו' בעת לאחין שמתה לא ימיר ולא יספר, ששמעות הכתוב הוא הנטעה על ריבוי צניי, אלא שזמו שהוא עזיבה ותוס גדול כפי לאחין, וכן הם דברי רש"י בשומל א' ע"ד ד', והדברים פשוטים, אלא כדי להסיר תלמית מתקשים. (ח) מעון הקידום. (ט) הדגים מינה אוחס, פירוש שמה שנתמנים אחס דבר און מניה אוחס, בלומה, נוסם וראשם, ואם כן לא יהיה בהם נגף. (י) לכפר על עון הקידום. (יא) שלא היה בהם או טמא קידום, ולא הוצרכו לכפר נפש.

אונקלוס

שמות ל תשא

תקבא

ל' י' וידבר יהוה אל-משה לאמרו: י' ב' כי תשא את ראש בני ישראל צמתייהו ונתנו נפשו לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו ליהוה צפקוד אוחס ולא יהיה בהם

רש"י

לקט בדור

(ט) פי' הים שח"ל אמרו שהוא מלניו הימה וישלח ראש, (יב) כי תשא, לשון קבלה^(יג) כתרוממו, כשמתין אבל אינו יולא מפשטו שהוא כמו לשלח משא, שער עמה הימה על הקרקע ויאמר שמתקבל יהיה עלך ויאמר שהוא אוחס, כמו כן עד שלא ספרת אוחס אין סכום מנינם על דעקך ועל ידיעקך ויאמר הספירה קבלה המין על ידיעקך, וכמו לא ששא שמע שוא (כ"ג א') מתרומיין לא מקבל שאם ממלן אחס מלהמין הוא ללעדיך אבל כשמתקבלו הרי אחס תשלח (ג"א), ומה שאמר כתרוממו כולו מה גס פי' מינה "ראש" שתרוממו מושקן, לפי שדרך בני אדם למוות אומים צלאשם שנוסם מעורבים זה צוה וראשם בעלע למעלה וזוה למותם דרך שם, מקבל ראשם, פירושו מדע כמה ראשית הם צניי^(יד), וזהו פי' המלות, ואח"כ מפרש המנין ואמר כשמתמין, מיקן צוה צ' דברים, ראשית מפרש צוה מינה, כ"י, שהוא לשון רשות ואינו מוציא, שהם שמתם לומר שמתה אוחס יתנו למלית השקל לפירון נפשם, אלא כשמתמין למוותם פי' קודם המנין, ואמר לקבל שאין צמוס מנינם זה פי' המלות של תשא את ראש, וצמוספת ציואר לדעת כמה הם, והוסף לומר אל תמנם לגולגלות, לומר שיהו הגזירה ועיקר האמון בצמוס, שמה שאמר הכמוס כופר נפשו שלריך לויין דוקא כסף זה דרך אגב (שאפילו לא יהיה המספר לגולגלותם יוכל ללעט בהם הגנפה, או לפי הדי"ח צ"י ע"ו) שמתה ממה לעשות אדנים ולקנות קרנות צמור, אבל עיקר הווייה שמתה השקלים ותדע מנינם, ודעי שלא יהיה בהם נגף (רא"ם): (ב) וזה דרך טעם כידוע שיש בני אדם המזיקים בעינם הדע, ופסע"ע קולמ הריווי או מעלה וגדולה הנושא, וכל זה כשמתמר שיש ס' ריעור ראשית צישראל, אבל שאין אומר ואין דברים אלא ממה ותכלה שיש לך שלם מלות אף שקלים ממילא מדע התספר ואין שטן ואין פגע רע (במ"ח):

אור החיים

י' ב' כי תשא את ראש וגו'. לריך לדעת טעם ז"ל (ב"ר י"ח) קומה היתה לו, והנה להיות שמתה אומרו תשא ולא אמר תפקוד צאומרו צו צאה אחר מעשה העגל וכמו שדייק הכמוס צמטו לוי (צמודב ג' ט"ו) צ' אומרו את ראש ולא צאומרו ונחה אוחס על עבודת אורחל מועל ואמרו הספיק לומר כי תשא את בני ישראל, שאין לומר זכרונם לצרכה (רש"י) מכאן שלטורה למוותם אחר שלא ילו כ' למנות אלא לראשיתם^(ט) כי הענין יכתיב מעשה העגל, והוא מה שאמר כי תשא לשון נשיות זה, ג' לריך לדעת כוונת אומרו לפקודיהם, ויתצבר ראש על דרך אומרו (צלאשית מ' י"ג) ישא פרעה הכחוצ על פי דבריהם ז"ל כי החוטא גורם צמטו את ראשן שהוא לשון מעלה, שחשא ראש בני ישראל כפיפת ראשו כי צמיות הרע מוכוזה הוא אל ארץ צלאשם נמוך ללך הסרוסם צמעשה העגל, והוא חצונו כי שפלה הוא וצמיות הקדושה הוא בשלש אומרו לפקודיהם על דרך אומרו (צמודב ג' ל"א) ראש והרמת המכות והכאכות, ותמלא שאמר מ"ט) ולא נפקד ממנו איש ואמרו ז"ל (שבת ס"ד). הכחוצ (צלאשית כ"ג י"ז) ויקס שדה עפרון, ודרשו שלא נמלא בהם אדם שמתה^(י), ונתנו איש כופר

(א) פירוש המנהיגים. (ב) הרי שמתה לפקודיהם פירושו לפי שמתה. (ג) אור בדור

תקבג

שמות ל תשא

תמני יהודיו: י' דין יתנו פל' נגף בפקד אתם: י' זה | יתנו פל' דעבר על מגיניא פלגות סקעא בקלעי קורשא עפרין סעין סקעא

בַּשָּׂקָל הַקָּדֵשׁ עֲשִׂירִים נְהָרָה הַשָּׂקָל

שמיניו צימיו דודים (ס"ב כ"ח): (יג) זה יתנו. כהא* לו כמין מעטב של לש"י ומשקל מלמית השקל ואמר: לו כז יתנו (תמי): העובר על הפקודים. דר' רמון מעבירין את הכימין זה אחד זכ"י, וכן (י"ח כ"ח כ"ח) כל אשר יעבור חמת השבע, וכן (י"ח כ"ח) טעבורה הללן על ידי מוניה: מחצית השקל בשקל הקדוש. במשקל השקל שקלצתי לך לשקול זו שקלי הקדוש. כגון שקלים האמורין כפרת ערכין ושזה אחת (י"ח כ"ח): עשרים גרה השקל. כשמי פירש לך כמה הוא: גרה. לטן מנפ"י (י"ח כ"ח), וכן בשמואל (י"ח כ"ח) יצא להשתחית לו לאגורת כסף וכבר לחס: עשרים גרה השקל. כשקל כמלך ד' זורם והוא מחמתו חמש מעות אלא פלו והוספו עליו שות"י והכלוה לשם מעט כסף (נפרת כ"ח). ומלמית השקל כה"י שאלמתי לך יתנו תרומה לה: שתי שמואל. יתאמר. י' כהר.

אלא מנעטב על מניה ושאר מדינות. לה גרה לו הק"י יהי שקלים שלם נורו ונצינו רצו ועיניו: (כג) פי דעה מרה לטון בני אדם, ואין קפידא דוקא עעברו, ופאלי אמר כל אחד מהפקדים יתן וכו', וכן לעני מעשר אין מוצ להעביר חמת השבע, אלא דרבו כן שבעים אחד אחד מית את השע המוטבל צנע על העשירי וזה ניכר וידע הקדוש: (כד) משום דקשה בנמו ב' קושיות. מה שאלר השקל כה"י הידועה, והיך דברו משקלים, והשנית הלא כסף מולין לך כל אחד לטן ואחר שזמנו נעשה הקדש ומה זה א"י בשקל הקדש, ומה קושא מתרמז מנפ"י (ג"א), והוסף רש"י לומר, "משקל" כדי למרש אוח הבי"ח על, "משקל" שאינו נותן פלי שקל זה בשקל שדה אחרה אלא משקל אוחו, ואמר והכוונה מה של מדינה ומדינה שקליהם משונים השמינו הכתוב שמתמית שקל זה בלחיה מין שקל אוחו, ואמר שמשקל השקל הידועה שהוא שקל של הקדש עשרים גרה הוא, ממלא הרי זה לא ללמד ולמד על עמו, שמכאן ידענו של שקלי הקדש שולקים שמשקלם כ' גרה (רא"י), וזה לא די לומר עשרים גרה הוא (מ"ל), ונכלל למה ללמוד וללמדו לשקלי הקדש, והי משום שאל ללמד וממלא למד (סד"ז): (כה) והוא מעטב קטנה, ומציא לחיה שביניא מקלל ואומר שיהיה דמקומו ונצינו כל כך עד שישחמה עבר דבר מועט: (כו) פי' וזה ממלא נותן חכמי הש"ס שהשקל היה שזה כ"י מועט, לפי שמיךק הוא מה' מועט על שש מעות (רא"י): (כז) פי' ה"א הידועה על עשרים גרה, "השקל"

יג. זה יתנו וגו'. ר"ל אמרו (שם כ"ד) לקח כמין צלמורה כשיאמר לו המשקל צפירוש ממה שיכיר מעטב של אש מתחת כסא הכבוד והכרחו כצנצניא אש כי השערת שיטור דרמות לא התקק למטה, וקשה והלא יותר תהיה נשגת הידועה צלור לשער לחיה אלא בסמוכותי", ונראה כהכיר (יז) פירוש אי אפשר ליייר במשנתו כל כך שאמר זמן כשיראה מעטב יוכל לומר שזה חמת כמו זה שאלמי מקודם, ולא שיין לומר זה

אור הדברים

תקבג

שמות ל תשא

אור הדברים

צפירוש שמונה אוחס אחד אחד ולא על ידי מחלית השקל קשה אך קבל דבריו כשארם לו כן שהיה לו הס נכללים בגוד הכנף כ"מ"י, וזו היתה טעמו של למוא כי דבריו כרז ודבריו חלמיז דבריו מי שומעין ואפילו צמנות מלך חזק הלכה רווחת (רמב"ם הל' מלכים פ"ג), ולי יהיה שיואצ נעלמה ממנו ומקרה אחד קרה לדוד ויואצ, מה נענה בסוכרוין מה נענה צבל איש כשראו צצלו למותם היה להם לחרוד חרדה גדולה ואמות מות יפלו עליהם ויעטפו על דבר לפני יואצ ולפני המלך גם כן יוכלין לצא בטענה כששמעת ולא יהיה צבס נגף צפקוד אוחס, ואם חסו על מחלית השקל יואר מגופו היה להם לטעון שימנו צחרסית כמטעה שאלו המלך ואך לא חסו על נפשם כל בני אל חי. והכונן צעינו כי דוד אמר דבריו סחס ליואצ והדבר פשוט כי יואצ יודע ספר היה ולא מנאס אלא על ידי דבר אחר צצוק ודומה לו והמלא שדייק החלמוד נלשונו (צרכוס ס"ב): לא שקל מייחבו כופר משמע כופר הוא דלא שקל אצל המנין היה על ידי דבר אחר, והנה דייקנו שלא לבל מספר יתחייב הנחיתה והטעות שטעה היתה כמספר ללא דבר וצבר פירשו מדקדוק הכתוב כי לא יפקדו אוחס אלא לטעה דבר כמו שכתבנו למעלה אצל ללא דבר לא, והוא טענה שחמלא שטען יואצ לדוד שאין נורך צבר למוח ישראל, ואולי שאם היה מוכה אוחס על ידי מחלית השקל לו יהיה שחמיצו ישראל כ"מ מיתה"י) הנה הוא כופר נפש של כל אחד, והוא אומרם ז"ל היה צבס נגף, ותמלא שאמר על ידי השקלים לא היה צבס נגף, ותמלא שאמר הכתוב (ש"ב כ"ד) ויוסף ה' למרות ישראל ויסת אח דוד צבס כהלא לדעה כי ישראל היו חייבין על הקודים"י, וזה כצבא המספר צבס ללא נורך צלון רשיון מלודו הכל שלט צבס בדון ונפיע מהם טוים. עוד אפשר לומר כי כיון שהוכר בתגיו

ממחלית השקל המוצא בית ה':

אור הדבר

יג) על ידי המספר שלא לנור, וגם על לחיה עין מקודם. יד) הגם שאינם חייבים על הקודם. טו) שאסור למוותם ללא נורך. כזד), זה לחיה שגם ישראל היו חייבים. יז) ואלו מנה קודם.

משה כי תשא (תשא) משום עין הרע, כענין אין הכרעה שורה בדבר המנוי (כ"ב מ"א, א), אוי יש קפידא אפילו בהדיית המונה. והנה לטעם הזה השני הקשו: הא בהיות ישראל זכאין אין עין הרע שולט בהן, ואפילו נגנים ברכה שורה בהם, וכמו שכתבו המפרשים על פסוק צינור ברכות ב'ש'בון (ש"ה ה"ה, א), וכמו שמצינו בבלעם שרצה להכניס

עין הרע כישראל וקנה עליו רוח אלקים (מכ"ב מ"ג, א) - דהיינו על ישראל, שכמה אותם מפני עינו של בלעם, כמו שכתב בוורח הקדוש (ת"י ר"א, א, ב). ותדע: דאפילו בזמן שישוראל זכאים אמור למנותו, שמה אח"כ יחטאו איזה חטא ואז למפרע יגנום המנין אותם, ולכן לעולם צדיקין ליתן כופר נפשם בעת המנין אפילו הם זכאים.

ונמצא לפי זה שלב טעמים אלו יש לכל אחד קולא וחומרא, לטעם אחד שהוא טעם שלנו יש קולא דהדיית מותר למנותו, וחומרא שצריכין ליתן לעולם כופר נפשם בעת המנין ממש. ולטעם הכי שהוא טעם המפרשים, יש בהיפוך קולא וחומרא, חומרא דגם הדיית אמור למנות, וקולא יש דאם הם זכאים או אין המנין מדיק, ואף דמכל מקום צריכין ליתן כופר משום חשק שמה בהמשך זמן יחטאו ויגנום המנין למפרע, מכל מקום יוכלו ליתן הכופר נפש חיכף אחר המנין על עוד שעדיין לא חטאו. ואולי יש לרמוז זה בפרשה בחיבת פקדון אהם, שהוא מיותר. אך ידעה, ונתנו כ"ו בפקדון אהם, דייקא בעת המנין, שהיה המנין על ידי השקלים, ולא יסמכו על שיתנו אח"כ הכופר נפש, וק"ל.

ובמה שכתבתי נבאר ענין המנין שמנה דוד המלך ע"ה את ישראל, ונחנך מה שהקשה באור החיים בסדרא זו (כ"ב) על זה, עיין שם שהקשה איך טעם דוד המלך ע"ה בדבר ידוע שאסור למנות את ישראל בלי כופר נפש, ואפילו על ידי כופר נאסר למנותו רק בעת הצורך. ואם אמנם ד"ר אמרו (בכ"ב ע"ב) על שאמר דוד המלך ע"ה לשאלו: (שמואל א' כ"ג, ט) אם ה' הסיקך בי גרד מנחז' כ"ו, מסית קרית לי, חיך חתטעה בדבר

בוה"ק מבאר שהרע"ה נחה על ישראל, להציל מהעין הרע שרצה בלעם להכניס בהם. ז. פיירוש: דוד אמר

רבינו ע"ה היה יראה מרובה מאד, ולכן לגבי משה [וכמו שכתבו בכזה מקצת המחברים (רא"ה) משה] לגבי משה דייקא - ר"ל אותו שיהיו אצל משה רבינו ע"ה וכוורו, היה יראה מילתא זוטרתא, כי ברצותו להמשיך היראה מלב אל האברים דבר נקל הוא.

כשתנהגת הקב"ה עם ישראל הוא בכללותו אוי כולם צדיקים הם וכשתנהגת הוא בפרטות אוי נוכח חסדנותו של כל אחד ואחד

ועל דרך זה הוא גם כן ב' מיני הנהגות והשגחות שמשיגין ה' על ישראל, יש הנהגה כללית, וכמאמרם ד"ר (בפליאה בשלח ט"ו) ונאמינו פה ונקמשה עבדו (לעיל י"ג, א), שכל האמין ברועה ישראל כאלו אמין בה, נמצא שעל ידי התכלות הדרור כמשה רבינו ע"ה שהוא היה לבס והם אבריו, או היראה שהיה כמשה רבינו ע"ה נחשב כאלו כולם צדיקים, והיינו השגחה כוללת שמשיגין השי"ת על ישראל אוי, מאחר שהלב הוא טוב אין שום חסרון נראה. אכן הכלית הברייא ברא ה' שיקריח אוי היראה מהלב אל האברים בפרטות, וכן בכללות ישראל שיהיה כל איש ישראל כפרט ירא את ה', לכן יש לפעמים הנהגה בפרטות, וכמאמרם ד"ר (ר"ה ט"ז, א): בראש השנה כל באי עולם עוברין לפני כבני מרון. וזהו מענין ונחח אותה כ"ו שנתבאר, שכאשר באה ההשגחה על כל אבר בפרטות, אוי מתגלים החסרונות וכאמור.

משה מנה את ישראל בפרטות כדי להודיע בהם אתה ויראה

וזהו הענין שנצטווה משה רבינו ע"ה למנות את ישראל, עבור שהתכלית הוא שיתרחק אור ה' ויראתו על כל אבר בפרטות, לכן ראש הדרור לכלם כשם יקרא, ומנה אותם כל אחד ואחד בפני עצמו, שלא יהיה מענין חוץ עמי אגלי ישיבת (מלכים ב' ד' ט) שהוא התכלית, אלא יהיה מענין ונתח אהה לתחיה, שעל ידי מנין זה אשר לכולם כשם יקרא, ירחק אור ה' ואהבתו

ל"ו יראת ה' היא אצורו. (מחצית הגמרא: אין, לגבי משה מילתא זוטרתא היא. ודקשו המפרשים: מה תשובה היא זו הלכתי משה מילתא זוטרתא היא, הא אכתי תקשה אמר מילתא זוטרתא לישראל, ואיך אמר להם שהקב"ה אינו מבקש מהם כי אם - מילתא זוטרתא שיהא - ליראה כ"ו, ועל זה בא רבינו לתרץ כביאורו בסמוך.

בכל לב איש ישראל מסתרת אהבה ויראה

זכזה נבין מהו ענין המצוה שנצטוו למנות את ישראל, מה עניניה ומה צורך במנין זה, וכי צורך לה ברבינו ע"ה, לא מרקם קפל העינים חשק ה' קבם (בר"ה ט"ו), ויובן, כי כל מה שבפרט - היינו באדם אחד, יש בכלל ישראל. והנה ראש הדרור הוא בחינת הלב, וכל הדרור הם אבריו (רא"ה)

חיקוי חיקון בא ג' טו, ונודע כי יש בלב איש הישראלי יראה ואהבה מסותרת אינה נראית על אברים, כי אנו רואים אפילו הגרוע שבישראליים אם יכריחוהו לעבוד עבודת כוכבים ח"ו וכדומה עבירות חמורות, אוי חתשקו וחפצו יהרג ולא יעבור מחמת יראת ה' או אהבתו, וכן כשיעמוד להתפלל או ללמוד כאשר ירצה להתעורר לבו ולידע לפני מי הוא עומד, יבוא בו יראה ואהבה.

ומדוע כל היום הולך אחר לבו אין יראה אין אהבה, אלא מחמת שהיראה והאהבה הוא בחינת אהבה מסותרת בלב, אינה זורחת על אבריו, והוא כענין הישן שאין לו הרגשה, אף שנפשו בקרבו מכל מקום איננו מרגיש, כי חייתו נתצמצם בלב אינו מתפשט באבריו. ולזה אמרו ר"ל (רא"ה)

מ"א אויח סיפון תקפץ וכפוסקו שם) יושב בטל כישן רמי, כישן ממש, כי מעט היראה אשר בו מסתתר בלב לבו, וכאשר יחיל להתעורר בעת התפלה או תורה קל הדבר להתפשט ולזרוח מן הלב על האברים מאחר שעל כל פנים בלבבו יש יראת שמים, משא"כ מי אשר אין גם בלבבו יראה, לזה כבד מאד לעשות לו יראה, וזה פשוט.

מרגיעה השפיע כל כך יראה לפני דודו עד שנהיה אצלם כמילתא זוטרתא

וכל זה בפרטות כל איש ישראל, וכן על דרך זה בכללות ישראל. ולכונה זו אמרו ר"ל (מכ"ב ל"ג, ט) אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא. ר"ל כי משה היה לב הדרור וכולם היו אבריו, ואוי גם מי שמצד עצמו לא היה לו יראה בלבבו הפרטי, מכל מקום בלבבו הכללי שהוא משה

מולטשוב זצ"ל, ד. ואמר רבי חנניא כי שנאמר (בר"ה ט) ונתח ישראל מה ה' אלקיך שאל מעקף כי אם ליראה. [מקשה הגמרא, האך אמר משה כי אם ליראה, כאילו אינו דבר קשה] אמר יראת שמים מילתא זוטרתא היא? האמר רבי חנניא משום רבי שמעון בן יוחי: אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גמזי אלא אצור של יראת שמים. שנאמר וישעיה

שהשליח עושה הוא כאלו משלחו עושה זאת כי ידו כידו, ואמנם קיימא לן (פירוש טב"ז) אין שליח לדבר עבירה, ופסק הגאון בשו"ת נודע ביהודה חלק אבן העזר (מהדור"ק סימן ע"ה) דדא דאין שליח לדבר עבירה ר"ל שהשליחות בטל לגמרי ואין מעשיו עושה דרוש כלל, כיון שאין כאן שליחות כלל עיין שם. נמצא אם יש עבירה במנות ישראל, אם כן כששליח דוד המלך ע"ה את יואב למנות את ישראל אמרין אין שליח לדבר עבירה ואינו שליח כלל, נמצא אין מעשה המנין עושה רושם כלל שיהיה גוף ח"ו, כי אין שליח לדבר עבירה מחמת דברי הרב כ"י.

איברא כתבתי במקום אחר (פסקת ידו דרוש א, שבת או כשהשליח אינו בר חיובא

עשה על ידי שליח כמו שאמר הכתוב (לעיל א, טז) ויצו פָּרַעַר כו' ואין שליח לדבר עבירה, מכל מקום נעשו. והטעם: על פי מה שאמרו רז"ל בפרק קמא דבבא מציעא (י"ג ע"ג דההוא דאמרין אם תפָּעֵא תפָּעֵא כְּדוּ כו' י"ג (לעיל ט"ז, א) אין לי אלא ידו גגו חצירו כו' מניין י, חלמוד לומר: תפָּעֵא תפָּעֵא, מכל מקום. ופרוכי: מכדי חצר מטעם שליחות אחרבא ואין שליחות לדבר עבירה י. ומשני: היכא אמרין אין שליח לדבר עבירה, בבבא דאי בעי עביד אי בעי לא עביד, לאפקי חצר דבעל כרחיה מוחבי ביה. לישנא אחרת: היכא אמרין אין שליח לדבר עבירה, בבבא דבר חיובא י, לאפקי חצר דלאו בר חיובא כו'. מאי בנייהו: איכא בנייהו כוון שאמר לישאל צא וקדש לי אשה גרושה, ללישנא קמא אינו שליח דהא אי בעי עביד כו', ללישנא בתרא הוי שליח דהא ישראל אין מוזהר על הגרושה. והקשו התוספות (ד"ה האפי): למאי דאמרין בכון

ממני כי אחפל שישבו ה' חמתן ממני. יג. פסוק זה לגבי גב מיימי, שאם מצאו בידו הגביה, שנים ישלם יי. פירוש: מנין שמחייב הגבן לשלם כל אם נכסה הכמהה על הגבן לנגח חצרו כל קרפיו של הגבן, ונעל אורה הגבן של ולא טלה בידו כל שג"כ יחייב כפול חלמוד לומר: המצא המצא, מכל מקום. עפ"י רש"י טו. וא"כ האין נתיב את הגבן השולח במעשה גגו חצרו וקייפו שאינם אולי שליחו. טו. דבינו שאף הוא מוזהר על הדבר, לכן פורטים את השולח, דאמרין ליה דברי הרב

שתניקות של בית רבן יודעים בו, מכל מקום אין יואב וכל אנשי הצבא וישראל לא היה בהם אחר שיתן לבו לדבר זה. ותו, מה מדה כנגד מדה הוא זה שעל ידי שקראו מסית טעה למנות את ישראל, וכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה (ראה מהדור"ק צ, א).

ונוסף עוד לדקדק באותן מקראי קודש (שפ"א ב-ב) אף ה' לחרות בְּיִשְׂרָאֵל, וְקָטַת אֶת יְדוּ בָהֶם לְאֹמֶר לְךָ מָגָה אֵת יִשְׂרָאֵל וְאֵת יְהוּדָה, וְיֵשׁ לְדַקְדָּק דתיבת לאמר מיותר ואין לו ביאור, דתיבת לאמר פירושו חמיד שאמר לו, וכאן לא אמר לו השי"ת רק שנתן כך במחשבתו. וְאֹמֶר בְּהִלָּךְ אֵל יוֹאָב שָׂר הַחַיִּל שׁוּט נָא בְּכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וּפְקֹדוּ אֶת הָעָם וְדַעְתֵּי אֵת מִסְפַּר הָעָם, יש לדקדק באומרו שוט נא אין נא' אלא לשון בקשה, וכמעט לא מצינו בכל המקראי לודד מלך ישראל בצוותו איזה דבר לאחד משירי ועבדיו שיצטרף לבקש, כי הלא מצות מלך הוא. גם אמר החלף לשון יחיד שוט נא ואח"כ וּפְקֹדוּ לְשׁוֹן רַבִּים כְּאִלוֹ אַחֲרִים יַעֲשׂוּ זֹאת עַל יְדֵי יוֹאָב. גם אומרו וְדַעְתֵּי אֵת מִסְפַּר הָעָם מיותר, כי מוכן בעצמו כי המונה מונה לידע המספר. וְאֹמֶר יוֹאָב אֵל הַחַיִּל וְיִסְפֹּף ה' אֶלְהֵיךָ אֵל הָעָם בָּהֶם וְקָהָה כו' ואו"י הַחַיִּל לְמַה תִּפְּץ בְּיָדְךָ הַזֶּה. וְיִסְפֹּף דְּבַר הַחַיִּל אֵל יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי הַחַיִּל וְיִצְאָב וְשָׂרֵי הַחַיִּל לְפָנֶיךָ יוֹאָב לְפָקֵד אֵת הָעָם, ויש לדקדק, דתחלה אמר ליואב לבד, ואח"כ ליואב ולשרי החיל. ויתכן כי בראותו יואב מתרשל לא בטח בו שיצוה לשרי החיל, לכן הוצרך עתה לצוותם בעצמו. עוד יש לדקדק, באומרו וְיִצְאָב יוֹאָב כו' לְפָנֶיךָ כְּאִלוֹ הַמֶּלֶךְ הֵלךְ אַחֲרָיו, והלא ישב בביתו. ויָבֹךְ לֵב יְדוּד אֹתוֹ אַחֲרָיו כֵּן כָּפַר אֶת הָעָם, וְיֹאמְרוּ יְדוּד אֵל ה' הַטְּאֹמֶיךָ מֵאֵד אֲשֶׁר עָשִׂיתָ, וְעַתָּה תַּעֲבֹר נָא אֶת עֵצוֹן עַבְדְּךָ כִּי נִסְפַּלְתִּי מֵאֵד. יש לדקדק, בתיבת

וְיִצְוֶיבָשׁ כָּל זֶה נִרְאֶה לִּי נִכּוֹן בְּדַךְ דְּרוֹשׁ, כִּי נִתְרַעַם ה' עַל דוּד הַמֶּלֶךְ עִיָּה בְּאוֹמְרוֹ מִסִּית קְרִית לִי, כִּי מִסִּית הוּא עוֹן חָמוּר מְכֹל עֲבִירוֹת, כְּדַמְצִינוּ בְּכָל דִּינֵי נַפְשׁוֹת נַצְטוּרֵינוּ וּבְמִדְוֵי לֵה (טו) וְהִצִּילוּ הָעָדָה - שְׂמֻצוֹה עַל הַדִּינִים לַחֲפֵשׁ זִכּוֹת בְּכָל הַאֲפֹשְׁרֵי (ראו מהדור"ק טו, א) וְאֵילוֹ בְּמִסִּית נַצְטוּוֹ לְהִיפֹךְ שְׁלֵא לְבַקֵּשׁ לוֹ זִכּוֹת, וְאֹמְרִינוּ (טז) אֵין טוֹעֵנִין לְמִסִּית, מֵאִי הִיךְ לוֹ לְטוֹעוֹן, דְּבִרֵי הַרֵב וְדְבִרֵי הַחַלְמִיד דְּבִרֵי מִי שׁוֹמְעִין. [ולכן מדה כנגד מדה נכשל דוד המלך ע"ה כמו כטעות בענין היה עצמו אשר שייך בו דברי הרב כו' כמו שיבואר]. והוה בעצמו ביאור שאמר לשאל: אם ה' יִסְתַּקֵּךְ בִּי יָדָה מְגִזָּה, וְאִם גְּבִי הָאֵדָם אֲדוֹרִים הֵם לֵה. יִצְהָה, אִם בְּנִי אֲדָם מַפְתִּים אוֹתִי יֵא, אֵין תִּשְׁמַע לִהֵם, וְהֵלֵא דְבִרֵי הַרֵב כו'. וְאִם ה' מַפְתָּה אוֹתִךְ דִּיךְ לֹא שִׁיךְ דְּבִרֵי הַרֵב כו', וְלֹחֶה אֲמַר לְשׁוֹן הַסִּיחָךְ, דְּבַמִּסִּית לֹא אֲמִירִין דְּבִרֵי הַרֵב כו', יש תַּקְנֵה י, כִּי יָרַח מְגִזָּה וְיִחַצְצֵה לִי. וְגַדְל זֶה נִכְשֵׁל דוּד הַמֶּלֶךְ ע"ה דְּבִרֵי אֲשֶׁר הִיךְ סְבוּר שְׁאִינוֹ חָטָא מַצַּד סְבוּר דְּבִרֵי הַרֵב כו', וְכַאמֵת לֹא שִׁיךְ שֵׁם סְבוּרָה זֶה כְּמוֹ גְבִי מִסִּית.

אין שליח לדבר עבירה' היינו שהשליחות בטלה לגמרי ואין מעשי השליח עושים רושם למשל כלל כיון שאין כאן שליחות

והענין הוא כך, לפי מה שכתבתי לעיל דלטעם הראשון שלנו על המשכת גוף מהמנין אין זאת אלא כמלך המונה ולא כהדיוס, ומה שהיה גוף או כשמונה יואב היינו מצד שהיה שליח המלך ושלוחו של אדם כמותו, ומה

מנין שאין טוענין למסית. מנחם הקדמוני. דאמר רבי שמלאי: הרבה טענות היה לו לנחש לטעין, ולא טען. ומפני מה לא טען לו הקדוש ברוך הוא. לפי שלא טען הוא ולכן לא טען הקב"ה כשהבליח. מאי הוה ליה למינהו (מה טענה היה יכול לטעון). דברי הרב ורבי חלמיש דברי מי שומעין? דברי הרב שומעין. יא. פְּשׁוּאָה אוֹתִי. יב. הַיְהוּבִידִי חֲמֹר

לשאל: אם ה' הסיחך כי לשואתי, אבקש מלפני שירח מנחתי רהיני שיקבל תפילתי ברחמים להשיב חמתך ממני. עפ"י רש"י שם. וכיון שקרא לה מסית לכן עשה עשה הקב"ה. ח. וְלֹא אֲמַר אֲשֶׁר עָשִׂיתָ אֵיךְ מַה נִּשְׁתַּנָּה כְּאִם שְׁאִמֵר אֲשֶׁר עָשִׂיתָ. ט. אֵת הַיָּדָה וְגו'. י. הַחֲבִיבָה דְּבִירוֹ הַתַּעֲבֹר לְשׁוֹן הַגְּמָרָה שֶׁם: אִמֵר רַבִּי שְׂמוּאֵל בֶּן נַחֲמָן אֲמַר רַבִּי יוֹנָתָן:

